

KUZEY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİ

MERKEZ BANKASI

Bülten

Eylül 1988

No. 5

İÇİNDEKİLER

Sayfa

I. Bölüm

K.K.T.C'de Merkez Bankası ve Bankacılık Faaliyetleri 1-25

II. Bölüm

Ekonomik Gelişmeler 28

1. Üretim, İstihdam ve Fiyatlar 28

a) Üretim artışı ve kaynakların kullanımı 28

b) İstihdam 33

c) Fiyat hareketleri ve ücretler 35

2. Mali ve Parasal Gelişmeler 38

a) Mali Gelişmeler 38

b) Parasal Gelişmeler 43

3. Ticaret, Pazarlama ve Ödemeler Dengesi 44

a) Ticaret ve Pazarlama 44

b) Ödemeler Dengesi 50

III. Bölüm

Merkez Bankasının üç aylık hesapları 53

Bilanço 54

Kâr ve Zarar Hesabı 55

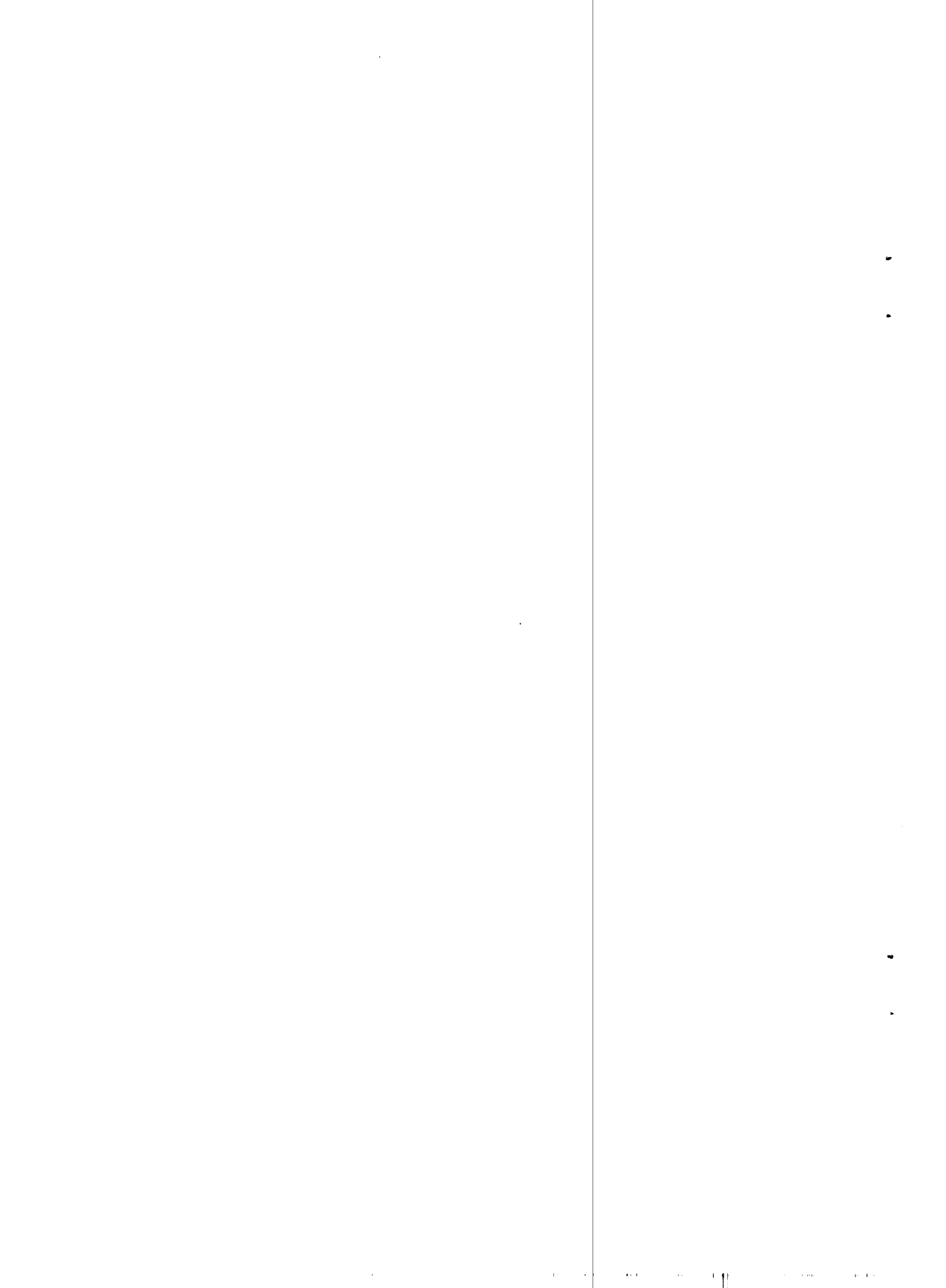
Hesaplar Hakkında Açıklamalar 56-57-58

IV. Bölüm

Bankacılık İstatistikleri 60

V. Bölüm

Tabloların Listesi 68 -69

1. Bölüm

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde Merkez Bankası ve Bankacılık Faaliyetleri

25/1983 ve 26/1987 sayılı Yasalarla değiştirilmiş şekliyle 11/1976 sayılı Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Bankalar Yasası, K.K.T.C. sınırları içinde faaliyet gösteren bankaların denetimine ilişkin çeşitli hükümler içermektedir. Bu cümleden olmak üzere Yasanın 6(6) maddesine göre, bankalar kabul edebilecekleri mevduat, verecekleri teminatlar ve gerekli görülecek diğer taahhütleri ile öz kaynakları arasında belli edilecek oranları muhafaza etmek zorundadırlar. Bu oranlar Merkez Bankasının görüşü alınmak suretiyle Maliye işleriyle görevli Bakanlığın tebliği ile saptanır. Sözü edilen madde altında Ekonomi ve Maliye Bakanlığınca 12 Ağustos 1988 gün ve 75 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan tebliğin tam metni aşağıya çıkarılmıştır:

"Sayı:371

KUZEY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİ BANKALAR YASASI (11/1976, 25/1983 ve 26/1987 Sayılı Yasalar)

Madde 6 (6) Altında Tebliğ.

Ekonomi ve Maliye Bakanı, değiştirilmiş şekliyle 11/1976 sayılı Bankalar Yasasının 6 (6) maddesinin kendisine verdiği yetkiyi kullanarak işbu tebliğ ile aşağıdaki hususları tesbit eder.

Bir Banka-
nın kabul
edebileceği
tasarruf
mevduatı
yekünü

1. Bir bankanın kabul edebileceği tasarruf mevduatı yekünü, özkaynağı yekününün;
 - a) 1 Milyar TL'sına kadar olan bankalarda 8 katını,
 - b) 1 Milyar ile 5 Milyar TL arasında olanlar 10 katını,
 - c) 5 Milyar ile 10 Milyar TL arasında olanlar 12 katını,
 - d) 10 Milyar TL'den fazla olanlar 15 katını aşamaz.
 - e) Özel hallerde Ekonomi ve Maliye Bakanı 15 katından fazlaya yetki verebilir.

Ancak % 50 karşılığını Merkez Bankasına yatırmak kaydıyla Bankalar yukarıdaki nisbetler üzerinde de mevduat kabul edebilirler. Merkez Bankasına yatırılan %50 mevduat için ayrıca munzan karşılık yatırılması gerekmez.

Bir Bankanın
verebileceği
teminatlar ve
yüklenebile-
ceği taahhüt-
ler toplamı.
Yürürlükten
kaldırma R.G.
EK III Sayı 46
A.E.137
17.6.1976
Yürürlüğe
Giriş

2. Bir bankanın verebileceği teminatlar ve yüklenebileceği taahhütler toplamı özkaynak yekününün beş katını geçemez. Limit üstü talepler için Ekonomi ve Maliye Bakanlığınca yetki verilebilir.

3. 137/76 sayılı Tebliğ, onun gereğince yapılmış ve/veya kaldırılması gereken herhangi bir muameleye hâle gelmeksizin yürürlükten kaldırılır.

4. Bu Tebliğ, Resmi Gazete'de yayınlandığı tarihten itibaren yürürlüğe girer."

Bir bankanın özkaynakları dikkate alınarak kabul edebileceği mevduat veya vereceği teminat veya üstleneceği taahhütlere belirli oranlar çerçevesinde kısıtlamalar getirilmesi genelde kamunun ve özelde tasarruf sahibinin korunmasına yönelik tedbirler cümlesindedir. Bu meyanda Bankalar Yasasında yer alan diğer bazı hükümlere değinmekte fayda mülâhaza olunmaktadır, şöyleki:

Yasanın 6 (5) maddesine göre bankaların faaliyetlerine son vermeleri veya tasfiye edilmeleri halinde mevduat sahipleri, bu gibi bankaların mevcutları üzerinde diğer alacaklılara göre haklarının %50'si oranında imtiyazlı sayılırlar.

K.K.T.C. Bankalar Yasası altında bankaların denetimi ile ilgili olarak Merkez Bankasına geniş yetkiler tanınmıştır. Bu yetkiler bankaların, alacakları, özkaynakları, borçları, kâr ve zarar hesapları arasındaki ilgi ve dengelerin ve mali bünyeyi etkileyen diğer tüm unsurların saptanması ve tahlilini de içermektedir.

Yasanın 15 ve 16. maddelerinde çeşitli idari tedbirler öngörülmüştür. Örneğin belirli mevzuata aykırı olarak bir bankanın veya iştiraklerinin emin bir şekilde çalışmasını tehlikeye düşürecek nitelikte işlemleri tesbit olunan banka mensuplarının haklarında ayrıca kanuni kovuşturma yapılması mümkün olmakla beraber, denetlemeyi yapan merciin talebi üzerine görevlerine son verilmesi zorunludur. Sorumlular hakkında yapılacak yasal kovuşturma saklı kalmak üzere, ilgili bankanın avans ve reeskont kredilerini durdurmaya, açılan kredileri geri almaya, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Merkez Bankası yetkilidir.

Ayrıca denetlemeler sonucunda bir bankanın mali bünyesinin ciddi bir şekilde zayıflamakta olduğunun saptanması halinde K.K.T.C. Merkez Bankası, uygun bir süre vererek banka yönetim kurulundan:

- Sermayenin artırılmasını veya sermayenin ödenmeyen kısmının tahsilini,
- Tahsilinde tehlike görülen alacaklar için karşılık ayrılmasını,
- Yeni personel alımının durdurulması veya sınırlandırılması suretiyle veya benzeri şekilde masrafların kısılmasını,
- İştirak veya sabit değerlerin kısmen veya tamamen elden çıkarılmasını,
- Risk doğurucu işlemlerden kaçınılmasını, plasmanların durdurulmasını veya sınırlandırılmasını,
- Bankalar Yasası, Pul Yasası, Döviz İstikrar Fonu Yasası, Para ve Kambiyo İşleri Yasası, Dış Ticaret (Düzenleme ve Denetim) Yasası ve yürürlükteki diğer ilgili mevzuata ve bu yasalar uyarınca çıkarılan tüzüklere aykırı fiilleri saptanan personelin, bankayı temsil yetkisinin kaldırılmasını,
- Mali bünyenin güçlendirilmesi için benzeri diğer tedbirlerin alınmasını bir talimatla isteyebilir.
Bu tedbirlerin alınmış olmasına rağmen bankanın mali bünyesindeki zayıflama devam ettiği takdirde, K.K.T.C. Merkez Bankası aşağıdaki tedbirleri aldirtmaya yetkilidir:
- Likiditenin güçlendirilmesi amacıyla iştirak ve gayri menkuller gibi duran varlıklarının kısmen veya tamamen başka kurum ve kuruluşlar tarafından satın alınmasını sağlamaya,
- Yasal karşılık yükümlülüklerini, cezai faizlerini de kaldırmak suretiyle, ertelemeye,

- Mali bünyenin takviyesi için gerekli göreceği diğer tedbirleri aldirtmaya.

Denetlemenin Ekonomi ve Maliye Bakanlığınca yapılması ve denetleme sonucunda bir bankanın mali bünyesinin ciddi bir şekilde zayıflamakta olduğunun saptanması halinde, Bakanlık da, bankacılık işlemlerinde bulunma yetkisinin bankanın bir kısım şubeleri veya bütün teşkilâtı için geçerli olmak üzere, geçici bir süre kaldırılmasını Bakanlar Kurulundan isteyebilir. Yukarıda öngörülen tedbirlere rağmen mali bünyenin güçlendirilmesine olanak sağlanamayan hallerde Bakanlar Kurulu, mahkemeden bankanın tasfiyesi hakkında karar verilmesini isteyebilir.

Görüleceği üzere Yasada yer alan önlemler dizisinde, bir bankanın müşkilâta düşmesi halinde, mevduat sahiplerinin korunmasına ilişkin ve salt onların yararlanabileceği özel bir fon oluşturulmasına yer verilmemiştir.

Halbuki 2 Mayıs 1985 tarihinde T.C. Resmi Gazetesinde yayımlanarak aynı gün yürürlüğe giren 3182 sayılı T.C. Bankalar Kanunu, tüzel kişiliği haiz Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu kurulmasını öngörmektedir. Fon, Bakanlıkça hazırlanacak Fon Yönetmeliği dahilinde Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası tarafından temsil ve idare olunur. Fonun Kaynakları bankaların yıl sonu bilançolarındaki tasarruf mevduatı tutarı üzerinden, tarifesi ile tahsil zaman ve şekilleri Bakanlığın önerisi üzerinde Bakanlar Kurulunca tespit olunacak primlerden ve sair gelirlerden oluşmaktadır. Fon mevcudunun ihtiyacı karşılamadığı hallerde Bakanlığın talebi üzerine Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasınca Fona avans verilir. Bu avansın miktarı, vadesi, faizi ve sair şartları Bakanlıkça tespit olunur. Mevduat kabul eden bütün bankalar, tasarruf mevduatlarını sigorta ettirmek zorundadır. Bir bankadaki bir kişiye ait azami 3 milyon liralık tasarruf mevduatı mevduat sigortasına tabidir. Bir bankanın sermayesinin %10 ve daha fazlasına sahip ortakları ile yönetim kurulu başkan ve üyelerine, genel müdür ve genel müdür yardımcılara, kredi açmaya yetkili memurlarına, denetçilerine ve bunların eş ve velâyet altındaki çocuklarına ait tasarruf mevduatı sigortaya tabi değildir. Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu, ödediği tasarruf mevduatı için tasarruf mevduatı sahipleri yerine bankanın iflâsını ister ve iflâs masasına imtiyazlı alacaklı sifayla iştirak eder.

Amerika Birleşik Devletlerinde Federal Deposit Insurance Corporation'un 1933 senesinde kurulduğu ve Eylül 1950 tarihli Federal Mevduat Sigorta Kanunu ile her mevduat hesabının, 10.000 Amerikan Dolarına kadar sigorta ettirildiği bilinmektedir. Mevduat Sigorta Fonu İngiltere'de de benimsenmiş olup halen uygulanmaktadır. (Bk. Banking Act 1987).

K.K.T.C. Bankalar Yasasında Mevduat Sigorta Fonu kurulması hususuna yer verilmediği cihetle bu konuda hem Türkiye hem de Amerika Birleşik Devletleri ve İngiltere'deki uygulamalardan farklı bir tutum içine girilmiştir.

Mevcut durumda Yasada öngörülen idari tedbirlerin bir bütün olarak uygulanması mevduat sahiplerinin korunması bakımından önem kazanmaktadır.

35/1987 sayılı Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Merkez Bankası Yasasında belirtilen çerçevede bankalar tarafında getirilen kısa vadeli senet ve vesikalari reeskonta kabul ederek veya kamu kurum ve kuruluşlarına Hazine Kefaleti karşılığında avans vermek suretiyle, piyasaya para sürme ve bankalara kaynak sağlama görevleri Bankamızca sürdürülmüştür. Yasanın 36. maddesi altında Merkez Bankası tarafından miktarı cari yıl bütçe ödenekleri toplamının %5'ini geçmemek üzere Hazineye Kısa Vadeli avans hesabı açılması yetkisine karşılık, 31 Aralık

1986 tarihi itibariyle 3.500 milyon ₺ miktarında olan Hazine Kısa Vadeli Avans müteakip yıllarda artırılmayarak sabit kalmış ve bunun yerine Hazinesinin kısa vadeli avans ihtiyaçlarının karşılanmasında Maliye Bakanlığının 8.4.87 tarih ve 36/79-54/87 sayılı kararı ile Hazine Cari Hesabı bünyesine alınan Döviz İstikrar Fonu ve Fiyat İstikrar Fonu kaynaklarından yararlanılmıştır.

30 Haziran 1988 tarihi itibariyle avans ve reeskont işlemleri Tablo 1'de, avans ve reeskont işlemlerinden doğan borç bakiyelerinin 31.12.86 ve 31.8.1988 tarihleri itibariyle karşılaştırması ise Tablo 2'de gösterilmiştir.

Küçük Esnaf ve Sanatkâr Kredilerinin sağlıklı bir biçimde genişlediği göze çarpmaktadır. Şöyleki 1986 yılı sonunda 362.6 milyon ₺ tutarında olan borç bakiyesi 1987 yılı sonunda 641.4 milyon ₺'ye ve 31 Ağustos 1988'de 973.9 milyon ₺'ye ulaşmıştır. 29.2.88 tarihli Yönetim Kurulu Kararı ile Küçük Esnaf Kredi miktarının genelde 4 milyon ₺'ye ve yeni iş yeri açacak üniversite ve yüksek okul mezunları için ise 10 milyon ₺'ye kadar yükseltilmesinin bu yönde olumlu katkısı olmuştur. İmalâtçı - İhracatçı kredilerinin de teşvikli kredi uygulaması kapsamına alınmasıyla 31 Ağustos 1988 pozisyonu itibariyle bu kategoride reeskonta getirilen senet tutarının 618 milyon ₺'ye ulaştığını görürüz. Geçmiş yıl karşılaştırmalarına göre diğer kategorilere giren senetlerin reeskont amaçları için pek rağbette olmadığı gözlenmektedir. Bazı kamu kurum ve kuruluşlarında ise borç taksitlerine ilişkin mükellefiyetlerin yerine getirilmediğine işaret etmek gerekir.

Tablo 1**30 Haziran 1988 İtibariyle Avans ve Reeskont İşlemleri**

Kredi türü	Borçlar	Milyon ₺		
		Borç Bakiyesi	Senet Adedi	Senet Toplamı
Hazine Kefaletini haiz avans	K.T.Sanayi İşletmeleri Holding Ltd.	896.2	2	650.0
" "	K.M.S. Cypfruvex İşl. Ltd.	3.000.0	12	3.000.0
" "	Tarımsal Donatım Kurumu	134.8	4	220.0
" "	Toprak Ürünleri Kurumu	2.550.0	4	5.350.0
" "	Devlet Üretim Çiftlikleri	115.5	3	175.5
" "	T.C.M. Konsolide Fonu İnkişaf Sandığı	802.5	1	400.0
		<u>7.499.0</u>	<u>26</u>	<u>9.795.5</u>
Hazineye Kısa Vadeli Avans	Hazine Cari Hesabı	<u>3.500.0</u>	<u>-</u>	<u>3.500.0</u>
Küçük Esnaf ve Sanatkâr Senetleri	K.Vakıflar Bankası Ltd.	<u>919.7</u>	<u>922</u>	<u>920.0</u>
Sanayi Senetleri	K.Vakıflar Bankası Ltd.	<u>43.0</u>	<u>4</u>	<u>43.0</u>
" "	K.Ticaret Bankası Ltd.	<u>73.0</u>	<u>6</u>	<u>73.0</u>
" "	Türk Bankası Ltd.	<u>59.0</u>	<u>4</u>	<u>59.0</u>
" "	K.Kredi Bankası Ltd.	<u>30.0</u>	<u>3</u>	<u>30.0</u>
		<u>205.0</u>	<u>17</u>	<u>205.0</u>
İhracat Senetleri	K.Vakıflar Bankası Ltd.	<u>71.4</u>	<u>6</u>	<u>71.4</u>
" "	K.Ticaret Bankası Ltd.	<u>7.9</u>	<u>1</u>	<u>7.9</u>
" "	K.Kredi Bankası Ltd.	<u>17.8</u>	<u>3</u>	<u>17.8</u>
" "	Türk Bankası Ltd.	<u>49.0</u>	<u>8</u>	<u>49.0</u>
		<u>146.1</u>	<u>18</u>	<u>146.1</u>
Ticari Senetler	K.Ticaret Bankası Ltd.	<u>135.0</u>	<u>9</u>	<u>135.0</u>
" "	Türk Bankası Ltd.	<u>15.0</u>	<u>1</u>	<u>15.0</u>
		<u>150.0</u>	<u>10</u>	<u>150.0</u>
Tarım Senetleri	T.C.Ziraat Bankası	<u>66.5</u>	<u>12</u>	<u>66.5</u>
" "	K.T.Koop. Merkez Bankası Ltd.	<u>168.7</u>	<u>73</u>	<u>168.7</u>

"	"	K.Vakıflar Bankası Ltd.	10.0	3	10.0
			<u>245.2</u>	<u>88</u>	<u>245.2</u>
İmalâtçı-İhracatçı Senetleri		K.Vakıflar Bankası Ltd.	40.0	1	40.0
"	"	K.Ticaret Bankası Ltd.	225.0	8	225.0
"	"	Türk Bankası Ltd.	30.0	2	30.0
"	"	K.Kredi Bankası Ltd.	100.0	3	100.0
"	"	Türkiye İş Bankası A.Ş.	100.0	3	100.0
			<u>495.0</u>	<u>17</u>	<u>495.0</u>
		GENEL TOPLAM	<u>13.160.0</u>	<u>1098</u>	<u>15.456.8</u>

Tablo 2

**Avans ve Reeskont Borç Bakiyelerinin 31 Aralık 1986,
31 Aralık 1987 ve 31 Ağustos 1988 İtibariyle Karşılaştırması**

Kredi Türü	Borçlu	Milyon ₺		
		31 Aralık 1986	31 Aralık 1987	31 Ağustos 1988
Hazine Kefaletini Haiz Avans	K.T.Sanayi İşletmeleri Holding Ltd.	643.0	896.2	896.2
" "	K.M.S.Cypfruvex İşl.Ltd.	1.012.9	1.023.6	2000.0
" "	Tarımsal Donatım Kurumu	106.5	125.8	134.8
" "	Süt Endüstrisi Kurumu	13.7	--	--
" "	Toprak Ürünleri Kurumu	3.479.8	4.824.9	4.220.5
" "	Devlet Üretim Çiftlikleri	79.8	181.6	91.5
" "	T.C.M.Konsolide Fonu İnkışaf Sandığı	575.4	802.5	802.5
		5.911.1	7.854.6	8.145.5
Hazineye Kısa Vadeli Avans	Hazine Cari Hesabı	3.500.0	3.500.0	3.500.0
Küçük Esnaf ve Sanatkâr	K.Vakıflar Bankası Ltd.	362.6	641.4	973.9
Sanayi Senetleri	K.Vakıflar Bankası Ltd.	52.1	24.1	43.0
" "	K.Ticaret Bankası Ltd.	129.5	93.9	48.0
" "	Türk Bankası Ltd.	77.1	34.8	59.0
" "	K.Kredi Bankası Ltd.	104.1	116.8	30.0
" "	T.C.Ziraat Bankası	56.4	--	--
" "	K.T.Koop.Merkez Bankası Ltd.	17.3	--	--
" "	Asbank Ltd.	--	9.5	--
		436.5	279.1	180.0
İhracat Senetleri	K.Vakıflar Bankası Ltd.	70.5	65.5	38.0
" "	K.Ticaret Bankası Ltd.	15.7	27.6	7.9
" "	Türk Bankası Ltd.	41.7	72.6	61.0
" "	K.Kredi Bankası Ltd.	42.5	32.4	7.0
		170.4	198.1	113.9

Ticari Senetler	K.Ticaret Bankası Ltd.	96.8	117.0	105.0
" "	Türk Bankası Ltd.	64.6	35.8	50.0
" "	K.Kredi Bankası Ltd.	31.4	25.9	--
" "	Asbank Ltd.	10.1	11.3	--
		<u>202.9</u>	<u>190.0</u>	<u>155.0</u>
Tarım Senetleri	K.T.Koop.Merkez Bankası Ltd.	94.1	120.7	157.8
" "	T.C. Ziraat Bankası	8.6	159.6	--
" "	K.Vakıflar Bankası Ltd.	--	--	10.0
		<u>102.7</u>	<u>280.3</u>	<u>167.8</u>
Özel Avanslar	K.M.S. Cypfruvex İşl. Ltd.	16.8	--	--
İmalâtçı-İhracatçı Senetleri	K.Vakıflar Bankası Ltd.	--	--	40.0
" "	K.Ticaret Bankası Ltd.	--	--	325.0
" "	Türk Bankası Ltd.	--	--	30.0
" "	K.Kredi Bankası Ltd.	--	--	115.0
" "	Türkiye İş Bankası A.Ş.	--	--	100.0
" "	Asbank Ltd.	--	--	8.0
		<u>--</u>	<u>--</u>	<u>618.0</u>
	Genel Toplam	10.703.0	12.943.5	13.854.1

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetinde uygulanacak resmi döviz ve efektif alış ve satış kurları Para ve Kambiyo İşleri Tüzüğü'nün 5. maddesi altında Ekonomi ve Maliye Bakanlığı tarafından yetkilendirilmiş bulunan Bankamızca günlük olarak tesbit ve Resmi Gazetede yayımlanmak suretiyle ilân olunur. Bu şekilde tesbit edilen resmi kurların her gün mesai saati başlamadan önce bankalara gönderilmesi ve ayrıca Banka binası dışında halkın kolaylıkla görebileceği bir şekilde teşhir edilmesi öngörülmektedir. Resmi kurlarda, olağanüstü durumlar dışında T.C. Merkez Bankası kurları aynen kabul edilmektedir. Temmuz 1988 tarihli Bültende işaret edildiği üzere 25 Şubat 1988 tarihinde başlatılan farklı uygulama 20 Nisan 1988'de sona ermiştir.

Tüzüğü'nün aynı maddesi altında Ekonomi ve Maliye Bakanlığı tarafından yetkilendirilen bankalar da K.K.T.C. Merkez Bankası'na tesbit ve ilân olunan resmi kurlara bağlı olmaksızın kendi işlemlerinde uygulayacakları döviz ve efektif alış ve satış kurlarını günlük olarak serbestçe tesbit edebilirler. Yetkili bankalar bu şekilde tesbit edecekleri ve gün boyu uygulayacakları kurları banka mesai saati başlamadan önce ve banka binası dışında halkın kolaylıkla görebileceği bir şekilde teşhir etmek zorundadırlar. Burada geçen "kendi işlemlerinde" ifadesi ihracat ve görünmeyen muamelelerden sağlanan dövizler dışında, bankalarca diğer döviz alım satımı ve tahsisi ile ilgili işlemleri anlatır. Bankalarca aynı gün içinde başka kur tesbit ve ilânı ve değişik kur uygulaması yapılamaz. Yetkili bankalarca bu şekilde tesbit edilecek döviz ve efektif alış ve satış kurlarının her gün işleme başlamadan önce K.K.T.C. Merkez Bankası'na bildirilmesi zorunludur.

Döviz kurlarının saptanmasına ilişkin olarak yukarıda sıralanan hükümler Para ve Kambiyo İşleri Yasasındaki tanıma göre Para ve Kambiyo Yasası kuralları uyarınca döviz alıp satmaya ve bulundurmaya yetkili kılınan "müesseseler" için de geçerlidir.

Para ve Kambiyo İşleri Yasasındaki tanıma göre "Yetkili Bankalar" Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde faaliyette bulunan ve ithalat, ihracat işlemleri yapmaya, döviz almaya, döviz bulundurmaya, döviz satmaya, döviz satışına mesnet teşkil eden turistlere mahsus döviz alım bordroları ve/veya makbuz tanzim etmeye Maliye İşleri ile ilgili Bakanlıkça yetkili kılınan bankaları, "Yetkili Müesseseler" ise aynı yasadaki tanıma göre Para ve Kambiyo Yasası kuralları uyarınca döviz alıp satmaya ve bulundurmaya yetkili kılınan müesseseleri anlatır. Sözü edilen kuruluşlarla ilgili olarak Temmuz 1988 bültenimizde verilen listelerde herhangi bir değişiklik olmamıştır.

Bankalarla yetkili müesseselerin, devlet pozisyonu dışında, kendi işlemleri için saptadıkları kurlarda alış ve satış fiyatları arasındaki farkın fazla geniş tutulduğu göze çarpmaktadır. Bunun esas nedenini serbest piyasa rekabet koşullarının yeterince rayına oturmamış olmasında aramak lâzım. Bir diğer neden de mevzuatta bu doğrultuda herhangi bir kısıtlama bulunmayışıdır.

Nitekim 1983 sayı ve 29 Temmuz 1988 tarihli Resmi Gazetede yayımlanan T.C. Merkez Bankası Genelgesinde:

"Bankalar, Bakanlık'ca tesbit edilen esas ve usullere göre faaliyette bulunmak üzere tayin olunan Yetkili Müesseseler ve Özel Finans Kurumları'nın ticari ve gayri ticari işlemler için uygulayacakları "Gişe Satış Kurları" Merkez Bankası'nca belirlenen günlük kurun, dövizler için % 1/2 (yüzde yarım) altını veya üstünü, efektifler için % 2 (yüzde iki) altını veya üstünü geçmemek üzere, "Gişe Alış Kurları" ise aynı kuruluşun Gişe Satış Kurlarını geçmemek üzere anılan kuruluşlarca serbestçe belirlenir. Böylelikle belirlenen kurlar "Gişe Kurları" olup, 50.000.-

Amerikan Doları veya eşiti diğer cins dövizlere kadar olan ticari ve gayri ticari işlemler için uygulanır. Miktarı bu tutarları aşan işlemler için ise Türk Lirası Kurları taraflarca serbestçe belirlenir."

denmektedir. Daha sonra 12 Eylül 1988 tarihli Resmi Gazetede yayımlanan T.C. Merkez Bankası genelgesiyle "Gişe Satış Kurları"nın Merkez Bankasınca belirlenen günlük kurun dövizler için % 02 (binde iki) altını veya üstünü, efektifler için % 1 (yüzde bir) altını veya üstünü geçmemek üzere "Gişe Alış Kurları"nın ise aynı Kuruluşun Gişe Satış Kurlarını geçmemek üzere anılan kuruluşlarca serbestçe belirlenmesi öngörülmüş yani resmi döviz kurları ile diğer kurlar arasındaki fark daraltılmıştır. Bizde de döviz alış kurları ile döviz satış kurları arasındaki farkın şu veya bu şekilde daraltılmasına yönelik tedbirlerin yerinde olacağına inanıyoruz.

T.C. Merkez Bankası bünyesinde kurulan Bankalararası Para Piyasasında ihtiyaç fazlası Türk Lirası mevcutlarımızın günlük olarak değerlendirilmesine devam olunmaktadır. Bu arada Döviz ve Efektif Piyasalarının da kurularak faaliyete geçtiği öğrenilmiştir. Döviz ve Efektif Piyasalarında bankalar ve yetkili kılınacak diğer kuruluşlarca yapılabilecek işlem çeşitleri şöyle sıralanmıştır:

- Türk Lirası karşılığında döviz alım-satım piyasası,
- Türk Lirası Karşılığında efektif alım-satım piyasası,
- Döviz Karşılığı döviz alım-satım piyasası,
- Döviz Karşılığı efektif alım-satım piyasası,
- Türk Lirası karşılığı swap (spot satış, Forward alış veya spot alış, Forward satış) piyasası,
- Türk Lirası depoları karşılığı döviz depoları piyasası,
- Döviz depoları piyasası,
- Türk Lirası karşılığı altın alım-satım piyasası,
- Döviz karşılığı altın alım-satım piyasası,

Yukarıdaki gelişmeler Bankamızca merak ve ilgi ile izlenmektedir.

K.K.T.C. Merkez Bankası çeşitli yabancı bankalarla muhabirlik ilişkileri içinde olup bunlardan,

Midland Bank PLC International Division, Londra,
Commerzbank AG Londra,
Commerzbank AG Frankfurt,
American Express Bank Ltd. Londra,
Bank of Credit and Commerce International S.A. Londra, bankaları ile döviz,
T.C. Merkez Bankası ile döviz ve Türk Lirası hesapları yürütülmektedir.

Döviz rezervlerimiz bankaların resmi kurdan tuttıkları dövizlerle bankalar kurundan tuttıkları dövizlerden oluşmaktadır. K.K.T.C. Merkez Bankası ve Diğer Bankalar sınıflandırmasına göre Ocak-Ağustos 1988 ayları itibarıyla devletin kur hesabında tutulan dövizler Tablo 3'te gösterilmiştir. Bundan görüleceği üzere sözü edilen süre zarfında, devlet pozisyonunda kayda değer bir değişiklik olmamıştır. Ağustos 1988 sonu itibarıyla resmi kur hesabında tutulan toplam döviz 43.611.5 bin ABD doları değerinde olup bunun 3.901.7 bin ABD doları değerindeki kısmı taahhüt edilmiş durumda idi. Bankaların sınırsız döviz pozisyonu bulundurma yetkisine karşın resmi dövizlerin daha çok K.K.T.C. Merkez Bankası'nda toplandığı gözlenmektedir.

Tablo 3

**K.K.T.C. Merkez Bankası ve Diğer Bankalar Tasnifine göre
Ocak-Ağustos 1988 ayları itibarıyla Devletin
Kur Hesabında Tutulan Dövizin ABD
Doları Karşılığı ve Mevcut Taahhütler**

Bin ABD \$

Tarih	Bankalar	Toplam Döviz \$	Toplam Taahhüt \$	Serbest \$
30 Ocak 1988	K.K.T.C. Merkez Bankası	32.796.3	--	32.796.3
	Diğer Bankalar	11.925.8	8.619.4	3.306.4
	Toplam	44.722.1	8.619.4	36.102.7
27 Şubat 1988	K.K.T.C. Merkez Bankası	28.340.6	--	28.340.6
	Diğer Bankalar	7.599.8	8.760.9	(1.161.1)
	Toplam	35.940.4	8.760.9	27.179.5
2 Nisan 1988	K.K.T.C. Merkez Bankası	34.877.4	--	34.877.4
	Diğer Bankalar	6.691.1	8.466.8	(1.775.7)
	Toplam	41.568.5	8.466.8	33.101.7
30 Nisan 1988	K.K.T.C. Merkez Bankası	37.962.6	--	37.962.6
	Diğer Bankalar	6.188.4	8.055.3	(1.866.9)
	Toplam	44.151.0	8.055.3	36.095.7
28 Mayıs 1988	K.K.T.C. Merkez Bankası	41.159.3	--	41.159.3
	Diğer Bankalar	5.867.4	7.242.0	(1.374.6)
	Toplam	47.026.7	7.242.0	39.784.7
2 Temmuz 1988	K.K.T.C. Merkez Bankası	38.725.8	--	38.725.8
	Diğer Bankalar	4.678.8	4.605.1	73.7
	Toplam	43.404.6	4.605.1	38.799.5
30 Temmuz 1988	K.K.T.C. Merkez Bankası	40.345.4	--	40.345.4
	Diğer Bankalar	3.956.4	3.752.7	203.7
	Toplam	44.301.8	3.752.7	40.549.1
3 Eylül 1988	K.K.T.C. Merkez Bankası	39.273.3	--	39.273.3
	Diğer Bankalar	4.338.2	3.901.7	436.5
	Toplam	43.611.5	3.901.7	39.709.8

Yine K.K.T.C. Merkez Bankası ve Diğer Bankalar sınıflandırmasına göre bankalar kurundan özel ve tüzel kişiler adına açılan döviz tevdiat ve döviz mevduat hesaplarındaki dövizlere ait bilgiler Tablo 4'te verilmiştir. Sözü edilen tablonun tetkikinden görüleceği üzere Ocak 1988 sonunda 3306 adet döviz tevdiat ve 23812 adet döviz mevduat hesabında toplam olarak 62781.6 bin ABD doları değerinde döviz muhafaza olunmuştur. Ağustos 1988 sonu itibarıyla ise 3204 adet döviz tevdiat ve 255568 adet döviz mevduat hesabında toplam olarak 64.855.4 bin ABD Doları değerinde döviz muhafaza olduğu görülmektedir.

Tablo 4

**K.K.T.C. Merkez Bankası ve Diğer Bankalar Tesnifine göre
Ocak-Ağustos 1988 Ayları İtibariyle Bankalar Kurundan Özel ve
Tüzel Kişiler adına tutulan Döviz Tevdiat ve Mevduat Hesaplarının
ABD Doları Karşılığı ve Hesap Türüne Göre Dökümü**

Tarih	Bankalar	Döviz Tevdiat		Döviz Mevduat		Toplam Döviz
		Hesap adedi	Miktar \$	Hesap adedi	Miktar \$	
31 Ocak 1988						
	K.K.T.C. Merkez Bankası	--	--	1040	5.645.0	5.645.0
	Diğer Bankalar	3306	14.839.5	22772	42.297.1	57.136.6
	Toplam	3306	14.839.5	23812	47.942.1	62.781.6
29 Şubat 1988						
	K.K.T.C. Merkez Bankası	--	--	1091	6.552.3	6.552.3
	Diğer Bankalar	3335	15.632.9	24011	43.156.3	58.789.2
	Toplam	3335	15.632.9	25102	49.708.6	65.341.5
31 Mart 1988						
	K.K.T.C. Merkez Bankası	--	--	1123	5.289.0	5.289.0
	Diğer Bankalar	3082	12.770.0	22444	41.063.0	53.833.0
	Toplam	3082	12.770.0	23567	46.352.0	59.122.0
30 Nisan 1988						
	K.K.T.C. Merkez Bankası	--	--	1151	6.720.6	6.720.6
	Diğer Bankalar	3201	13.782.4	22933	42.017.7	55.800.1
	Toplam	3201	13.782.4	24084	48.738.3	62.520.7
31 Mayıs 1988						
	K.K.T.C. Merkez Bankası	--	--	1174	5.884.1	5.884.1
	Diğer Bankalar	3230	13.980.5	23267	42.037.2	56.017.7
	Toplam	3230	13.980.5	24441	47.921.3	61.901.8
30 Haziran 1988						
	K.K.T.C. Merkez Bankası	--	--	1197	5.725.0	5.725.0
	Diğer Bankalar	3215	14.159.0	23770	40.283.2	54.442.2
	Toplam	3215	14.159.0	24967	46.008.2	60.167.2

31 Temmuz 1988					
K.K.T.C. Merkez Bankası	--	--	1244	7.187.1	7.187.1
Diğer Bankalar	3213	14.716.3	26330	40.886.6	55.602.9
Toplam	3213	14.716.3	27574	48.073.7	62.790.0
31 Ağustos 1988					
K.K.T.C. Merkez Bankası	--	--	1278	6.720.1	6.720.1
Diğer Bankalar	3204	15.318.7	24290	42.816.6	58.135.3
Toplam	3204	15.318.7	25568	49.536.7	64.855.4

Döviz rezervlerimiz devlet kuru ile bankalar kuru adı altında iki başlık altında görülmektedir. Devlet kuru hesabında tutulan dövizler tahsise tabi dövizlerdir. Bankalar kuru başlığı altında gösterilen dövizler ise, özel ve tüzel kişilere ait döviz tevdiat ve mevduat hesapları ile bankaların kendi nam ve hesaplarına tuttukları dövizlerden oluşmaktadır. Döviz rezervlerinin artış hızını gösteren Tablo 5'ten görüleceği üzere Devlet pozisyonundaki dövizler Şubat 1988 sonunda 35.9 milyon ABD doları değerinde olan en düşük düzeyden Ağustos 1988 sonunda 43.6 milyon ABD doları düzeyine, Bankalar Kurunda tutulan dövizler ise Mart 1988 sonunda 64.3 milyon ABD doları değerinde olan en düşük düzeyden Ağustos 1988 sonunda 79.0 milyon ABD doları düzeyine ulaşmıştır. Bu suretle karşılaştırması yapılan sekiz aylık dönem zarfında toplam döviz rezervlerimiz Ağustos 1988'de 122.6 milyon ABD doları değeri ile en yüksek düzeye ulaşmış bulunmaktadır.

Ağustos 1988 ayına ait Döviz Tevdiat ve Döviz Mevduat Hesaplarının Cins ve Vadelerine Göre Dökümünü gösteren Tablo 6 incelendiğinde vade yönünden ilk sıranın döviz tevdiat hesaplarında, vadesiz hesaplar ve döviz mevduat hesaplarında bir yıl vadeli hesaplar tarafından işgal edildiğini görürüz. Döviz cinsine göre en popüler para sterlin daha sonra ABD doları ve DM görülmektedir.

Tablo 5

Döviz Rezervlerinin Artış Hızı

Bin ABD \$

Tarih - Döviz Niteliği	Miktar	Bir önceki ayla karşılaştırılması
<u>Ocak 1988</u>		
Devletin Kur Hesabında	44.722.1	
Bankalar Kurunda tutulan:		
a) Özel ve Tüzel Kişiler	62.781.6	
b) Bankaların Kendileri	3.773.2	
Toplam	<u>111.276.9</u>	
<u>Şubat 1988</u>		
Devletin Kur Hesabında	35.940.4	80.36
Bankalar Kurunda tutulan:		
a) Özel ve Tüzel Kişiler	65.341.5	
b) Bankaların Kendileri	4.702.0	
Toplam	<u>105.983.9</u>	95.24
<u>Mart 1988</u>		
Devletin Kur Hesabında	41.568.5	115.66
Bankalar Kurunda tutulan:		
a) Özel ve Tüzel Kişiler	59.122.0	
b) Bankaların Kendileri	5.191.8	
Toplam	<u>105.882.3</u>	99.90
<u>Nisan 1988</u>		
Devletin Kur Hesabında	44.151.0	106.21
Bankalar Kurunda Tutulan:		
a) Özel ve Tüzel Kişiler	62.520.7	

b) Bankaların kendileri	8.052.6	70.573.3	109.73
Toplam		<u>114.724.3</u>	108.35

Mayıs 1988

Devletin Kur Hesabında		47.026.7	106.51
Bankalar Kurunda Tutulan			
a) Özel ve Tüzel Kişiler	61.901.8		
b) Bankaların kendileri	10641.7	72.543.5	102.79
Toplam		<u>119.570.2</u>	104.22

Haziran 1988

Devletin Kur Hesabında		43.404.6	92.30
Bankalar Kurunda Tutulan			
a) Özel ve Tüzel Kişiler	60.167.2		
b) Bankaların Kendileri	12.678.7	72.845.9	100.42
Toplam		<u>116.250.5</u>	97.22

Temmuz 1988

Devletin Kur Hesabında		44.301.8	102.07
Bankalar Kurunda Tutulan:			
a) Özel ve Tüzel kişiler	62.790.0		
b) Bankaların kendileri	14.719.6	77.509.6	106.40
		<u>12.811.4</u>	104.78

Ağustos 1988

Devletin Kur Hesabında		43.611.5	98.44
Bankalar Kurunda Tutulan:			
a) Özel ve Tüzel kişiler	64.855.4		
b) Bankaların Kendileri	14.191.6	79.047.0	101.98
		<u>122.658.5</u>	100.70

Tablo 6

Ağustos 1988 ayına ait Döviz Tevdiat ve Döviz Mevduat Hesaplarının
Cins ve Vadelerine Göre Dökümü

Bin ABD \$

<u>Döviz Tevdiat Hesapları</u>	<u>Sterlin</u>	<u>B.Alman Markı</u>	<u>ABD Doları</u>	<u>Kıbrıs Lirası</u>	<u>\$ Karşılığı</u>
Vadesiz	3.839.0	1.148.9	3.238.4	172.2	10.667.6
6 Ay Vadeli	300.1	27.5	39.5	--	560.8
1 Yıl Vadeli	2.128.5	74.4	457.5	--	4.090.1
Toplam	6.267.6	1.250.8	3.735.4	172.2	15.318.5
	=\$(10.579.1)	(669.9)	(3.735.4)	(334.1)	
Kur Farkı					0.2
					15.318.7
<u>Döviz Mevduat Hesapları</u>					
Vadesiz	6.984.1	7.722.5	3.991.6	146.2	20.199.6
6 Ay Vadeli	2.417.0	398.8	272.1	67.3	4.695.8
1 Yıl Vadeli	10.159.8	5.428.2	4.526.8	29.9	24.640.8
Toplam	19.560.9	13.549.5	8.790.5	243.4	49.536.2
	=\$(33.016.9)	(7.256.6)	(8.790.5)	(472.2)	
Kur Farkı					0.6
					49.536.8
Genel Toplam	25.828.5	14.800.3	12.525.9	416.6	64.855.5
	=\$(43.596.0)	(7.926.5)	(12.525.9)	(806.3)	

Aralık 1987 bazına göre Hayat Pahalılığı Endeksinde Ağustos 1988 sonu itibariyle kaydedilen %44.73 artışı sözü edilen dönemin enflasyon oranı olarak kabul edersek Aralık 1987'de 111.5 milyon miktarındaki mevduatın satın alma gücünü koruyabilmesi için Ağustos 1988'de 161.3 milyon ₺'ye ulaşması gerekmektedir idi. Mevcut durumda Aralık 1987 bazına göre Türk Lirası mevduatta artış kaydedilmediği söylenebilir (Tablo 7). Sekiz aylık dönemde Döviz Tevdiat ve Döviz Mevduat hesaplarında tutulan dövizlerde de kayda değer artış olmamıştır.

Resmi mevduatın K.K.T.C. Merkez Bankası ile diğer bankalar arasında Aralık 1986 - Ağustos 1988 süresindeki bölünümü Tablo 8'de verilmiştir. Buna göre bölünüm ortalama olarak Aralık 1986'da 66.7:33.3, 1987 yılı zarfında 65.4:34.6 ve Ocak-Ağustos 1988 döneminde 68.6:31.4 oranlarında gerçekleşmiştir.

Tablo 7

Milyon ₺

Türk Lirası Mevduatın Artış Hızı

	Mevduatın Niteliğine göre Dökümü	Bir önceki ayla karşılaştırması
		%
<u>Ocak 1988</u>		
Resmi	49.760.6	101.44
Ticari	9.931.6	101.31
Tasarruf	53.807.1	102.60
Toplam	113.499.3	101.98
<u>Şubat 1988</u>		
Resmi	50.561.0	101.61
Ticari	10.400.0	104.54
Tasarruf	55.628.6	103.12
Toplam	116.589.6	102.58
<u>Mart 1988</u>		
Resmi	53.818.0	106.45
Ticari	10.694.8	102.85
Tasarruf	49.098.1	106.24
Toplam	123.610.9	106.03
<u>Nisan 1988</u>		
Resmi	53.817.1	91.49
Ticari	11.204.5	104.75
Tasarruf	63.180.3	106.90
Toplam	128.201.9	103.71
<u>Mayıs 1988</u>		
Resmi	57.097.1	106.09
Ticari	12.810.6	114.33

Tasarruf	66.702.3	105.57
	<u>136.610.0</u>	106.55
<u>Haziran 1988</u>		
Resmi	56.481.0	98.92
Ticari	13.197.3	103.02
Tasarruf	69.085.6	103.57
Toplam	<u>138.763.9</u>	101.58
<u>Temmuz 1988</u>		
Resmi	60.243.9	106.66
Ticari	13.588.0	102.96
Tasarruf	72.132.2	104.41
Toplam	<u>145.964.0</u>	105.19
<u>Ağustos 1988</u>		
Resmi	61.116.1	101.45
Ticari	15.785.5	116.17
Tasarruf	74.415.3	103.17
Toplam	<u>151.316.9</u>	103.68

Tablo 8

Milyon ₺

**K.K.T.C. Merkez Bankası ve Diğer Bankalar
Nezdinde Resmi Mevduat**

Tarih	K.K.T.C. Merkez Bankası	%	Diğer Bankalar	%	Toplam
Aralık 1986	18.374.7	66.7	9.191.0	33.3	27.565.7
Ocak 1987	22.742.8	66.5	11.434.3	33.5	34.177.1
Şubat 1987	24.350.8	67.3	11.806.9	32.7	36.157.7
Mart 1987	26.237.3	69.3	11.635.4	30.7	37.872.7
Nisan 1987	25.985.3	70.8	10.699.8	29.2	36.685.1
Mayıs 1987	24.195.5	69.0	10.870.8	31.0	35.066.3
Haziran 1987	24.329.4	64.7	13.294.2	35.3	37.623.6
Temmuz 1987	24.709.7	60.5	16.149.1	39.5	40.856.8
Ağustos 1987	23.541.6	60.9	15.128.4	39.1	38.670.0
Eylül 1987	22.974.5	60.0	15.288.1	40.0	38.262.6
Ekim 1987	27.135.3	64.7	14.791.0	35.3	41.926.3
Kasım 1987	29.903.8	66.7	14.918.8	33.3	44.822.6
Aralık 1987	31.644.9	64.5	17.412.4	35.5	49.057.3
Ocak 1988	34.960.4	70.3	14.800.2	29.7	49.760.6
Şubat 1988	35.842.4	70.9	14.718.6	29.1	50.561.0
Mart 1988	37.750.3	70.1	16.067.7	29.9	53.818.0
Nisan 1988	35.993.4	66.9	17.823.7	33.1	53.817.1
Mayıs 1988	37.772.4	66.2	19.324.7	33.8	57.097.1
Haziran 1988	37.160.4	65.8	19.320.2	34.2	56.481.0
Temmuz 1988	41.704.9	69.2	18.538.9	30.8	60.243.8
Ağustos 1988	42.241.6	69.1	18.874.5	30.9	61.116.1

Türk Lirası Mevduat artış hızı ile Plasman artış hızının Aralık 1986-Ağustos 1988 dönemindeki karşılaştırması Tablo 9'da, İskonto Senetleri ve Bankalar Plasmanlarının dökümü ve geçmiş dönemle karşılaştırması ise Tablo 10'da gösterilmiştir. Plasmanların sektörel dağılımında Yurtiçi ve Yurtdışı Ticaret Aralık 1987'de %42.4'ten Ağustos 1988'de %43.8'e yükselmiştir. Hükümet ve Kamu Kurum ve Kuruluşlarının payı Aralık 1987'de %17.2'den Ağustos 1988'de %16'ya düşerken Tarımın payı Aralık 1987'de %14.1'den Ağustos 1988'de %16.2 ye yükselmiştir.

Tablo 9

Milyon ₺

**Türk Lirası Mevduat Artış Hızı ile Toplam
Plasman Artış Hızının Karşılaştırması**

	Toplam ₺ Mevduat	Bir önceki ayla karşı- laştırması %	Toplam Plasman	Bir önceki ayla karşı- laştırması %
Aralık 1986	62.671.3		43.998.7	
Mart 1987	76.745.7	122.46	46.223.8	105.8
Nisan 1987	79.340.4	103.38	46.040.1	99.58
Mayıs 1987	82.254.6	103.67	44.874.3	97.47
Haziran 1987	88.846.0	108.01	46.416.9	103.44
Temmuz 1987	94.905.9	106.82	46.631.2	102.62
Ağustos 1987	94.309.7	99.38	49.567.3	104.07
Eylül 1987	97.775.5	103.68	50.680.9	102.25
Ekim 1987	103.159.1	105.51	54.850.4	108.23
Kasım 1987	104.817.2	101.61	57.631.5	105.07
Aralık 1987	111.450.1	106.33	65.986.4	114.50
Ocak 1988	113.499.3	101.84	68.620.7	104.00
Şubat 1988	116.599.6	102.73	68.857.4	100.34
Mart 1988	123.610.9	106.01	68.087.6	98.88
Nisan 1988	128.201.9	103.71	69.898.8	102.66
Mayıs 1988	136.610.0	106.55	68.741.3	98.34
Haziran 1988	138.763.9	101.58	73.339.8	106.69
Temmuz 1988	145.964.0	105.19	73.527.0	100.26
Ağustos 1988	151.316.9	103.67	74.192.9	100.91

Tablo 10**İskonto Senetleri ve Bankalar Plasmanlarının
Sektörel Bazda ve Geçmiş Dönemle Karşılaştırması**

		Milyon ₺		
	%	Aralık 1987	%	Ağustos 1988
		Miktar		Miktar
Hükümet ve Kamu Kurum ve Kuruluşları	17.2	11.354.6	16.0	11.645.5
Tarım	14.1	9.306.8	16.2	10.831.3
Madencilik	--	--	--	--
İmalât Sanayii	3.9	2.601.1	3.3	2.514.5
Yük Taşımacılığı	0.4	274.1	0.5	292.5
Yurtiçi ve yurtdışı ticaret	42.4	27.984.1	43.8	31.780.7
Bina ve İnşaat	3.2	2.103.2	3.2	2.153.7
Turizm	0.9	589.2	1.0	1.351.2
Şahsi ve Mesleki Borçlar	12.1	7.951.5	10.6	9.047.9
İskonto senetleri	5.8	3.821.8	5.4	4.575.6
	<u>100.0</u>	<u>65.986.4</u>	<u>100.0</u>	<u>74.192.9</u>

Not: Hükümet ve Kamu Kurum ve Kuruluşları kalemi karşısında gösterilen miktar Bankamızca Hazineye kısa vadeli avans ve çeşitli sektörlerdeki kamu kurum ve kuruluşlarına Hazine Kefaleti Karşılığı verilen avansları da içermektedir. Tablo 2'de görüleceği üzere Ağustos 1988 sonu itibariyle bu şekilde Hazineye verilen Kısa vadeli avans 3500.0 milyon ₺ ve çeşitli Kamu Kurum ve Kuruluşlarına verilen avanslar ise 8145.5 milyon ₺ miktarında idi.

II. Bölüm
EKONOMİK GELİŞMELER

EKONOMİK GELİŞMELER

1. Üretim, İstihdam ve Fiyatlar

a) Üretim Artışı ve Kaynakların Kullanımı:

1986, 1987 ve 1988 yıllarında G.S.M.H.'nin dağılımı ve sektörel katma değerlerinin büyüme hızları Tablo 11'de cari üretici fiyatları ve Tablo 12'de sabit üretici fiyatlarıyla karşılaştırmalı olarak gösterilmiştir.

1977 sabit fiyatlarıyla 1986'da 5324.1 milyon ₺ olan G.S.M.H. 1987'de 5674.1 milyon ₺'ye ulaşmış ve 1988'de 6142.9 milyon ₺ olarak gerçekleşeceği tahmin olunmaktadır. Bu itibarla sabit fiyatlarla büyüme hızı 1987'de % 6.8 ve 1988'de %8.1 olarak görülmektedir.

Sabit üretici fiyatlarıyla hesaplanan 1986, 1987 ve 1988 yılları G.S.Y.I.H. sınıfının sektör paylarına göz attığımızda her üç yılda Kamu Hizmetlerinin % 21.7, %21.2 ve %19.7 oranları ile ilk sırayı, Ticaretin %18.7, %18.7 ve %18.9 oranları ile ikinci sırayı, Tarımın %12.5, %12.1 ve %12.9 oranları ile üçüncü sırayı işgal ettiğini görürüz. Bunları %11.5, %11.4 ve %11.5 oranları ile Sanayi ve %11.0, %10.9 ve %10.8 oranları ile Ulaştırma ve Haberleşme sektörleri izlemektedir.

Tablo 11

G.S.M.H.'nin Dağılımı ve Sektörel Katma Değerlerin Büyüme Hızları

(Cari Üretici fiyatlarıyla Milyon TL)

Sektörler	1986	1987	1988 Gerçekleşme Ön Tahmini	Büyüme Hızı		Dağılım Yüzdesi		
				1986- 1987	1987- 1988	1986	1987	1988
1. Tarım	28.016.0	36.081.3	56.701.3	28.8	57.1	14.6	12.7	12.3
a) Çiftçilik	26.959.0	34.218.8	53.386.9	26.9	56.0	14.0	12.0	11.5
b) Ormancılık	147.3	195.3	258.9	32.6	32.6	0.1	0.1	0.1
c) Balıkçılık	909.7	1.667.2	3.055.5	83.3	83.3	0.5	0.6	0.7
2. Sanayi	20.513.4	32.572.3	53.189.4	58.8	63.3	10.7	11.5	11.5
a) Maden ve Taşocakçılığı	1.425.1	2.330.8	3.667.8	63.5	57.4	0.7	0.8	0.8
b) İmalât Sanayi	17.814.0	26.204.6	41.825.8	47.1	59.6	9.3	9.3	9.0
c) Elektrik ve su	1.274.3	4.036.9	7.695.8	216.8	90.6	0.7	1.4	1.7
3. İnşaat	15.892.6	22.685.6	29.934.5	42.7	32.0	8.3	8.0	6.5
4. Ticaret	44.010.8	66.584.4	118.067.2	51.3	77.3	23.0	23.5	25.5
a) Toptan ve perakende ticaret	34.729.4	51.468.5	88.047.7	48.2	71.1	18.1	18.2	19.0
b) Otelcilik ve Lokantacılık	9.281.4	15.115.9	30.019.5	62.9	98.6	4.9	5.3	6.5
5. Ulaştırma ve Haberleşme	13.407.6	20.449.5	31.233.8	52.5	52.7	7.0	7.2	6.8
6. Mali Müesseseler	8.512.4	13.198.6	18.905.7	55.0	43.2	4.4	4.6	4.1
7. Konut Gelirleri	5.407.0	8.170.8	12.835.2	51.1	57.1	2.8	2.9	2.8
8. Serbest Meslek ve Hizmetler	10.443.8	15.318.6	24.681.6	46.7	61.1	5.4	5.4	5.3
9. Kamu Hizmetleri	34.107.8	47.160.5	77.122.8	38.3	63.5	17.8	16.6	16.7
İthalât Vergileri	*11.465.0	21.626.8	39.118.8	88.8	80.9	6.0	7.6	8.5
G.S.Y.İ.H. (a.f.)	191.776.4	283.848.4	461.790.3	48.0	62.7	100.0	100.0	100.0
Net Dış Alem Faktör Geliri	3.366.3	5.258.0	8.640.0	56.2	64.3	1.8	1.9	1.9
G.S.M.H. (a.f.)	195.142.7	289.106.4	470.430.3	48.2	62.7	101.8	101.9	101.9

Kaynak : Devlet Plânlama Örgütü

Tablo 12

G.S.M.H.'nın Dağılımı ve Sektörel Değerlerin Büyüme Hızları

(1977 Üretici Fiyatlarıyla Milyon TL)

Sektörler	1986	1987	1988 Gerçekleş- me ön tahmini	Büyüme Hızı		Dağılım Yüzdesi		
				1986- 1987	1987- 1988	1986	1987	1988
1. Tarım	655.2	677.9	780.7	3.5	15.2	12.5	12.1	12.9
a) Çiftçilik	618.2	638.8	739.3	3.3	15.7	11.8	11.4	12.2
b) Ormancılık	3.9	4.4	5.0	12.8	13.6	0.1	0.1	0.1
c) Balıkçılık	33.1	34.7	36.4	4.8	4.9	0.6	0.6	0.6
2. Sanayi	600.0	634.4	690.3	5.7	8.8	11.5	11.4	11.5
a) Maden ve Taşocakçılığı	14.0	17.7	19.4	6.4	9.6	0.3	0.3	0.3
b) İmalât Sanayi	464.5	512.1	558.5	10.2	9.1	8.9	9.2	9.3
c) Elektrik ve Su	121.5	104.6	112.4	13.9	7.5	2.3	1.9	1.9
3. İnşaat	366.5	451.3	495.0	23.1	9.7	7.0	8.1	8.2
4. Ticaret	980.2	1.046.3	1.137.5	6.7	8.7	18.7	18.7	18.9
a) Toptan ve perakende ticaret	887.3	933.4	997.4	5.2	6.9	17.0	16.7	16.5
b) Otelcilik ve Lokantacılık	92.9	112.9	140.1	21.5	24.1	1.7	2.0	2.3
5. Ulaştırma-Haberleşme	574.8	610.0	651.9	6.1	6.9	11.0	10.9	10.8
6. Mali Müesseseler	224.1	244.5	268.8	9.1	9.9	4.3	4.4	4.5
7. Konut Gelirleri	345.6	352.6	359.6	2.0	2.0	6.6	6.3	6.0
8. Serbest Meslek ve Hizmetler	188.2	201.1	219.5	6.8	9.1	3.6	3.6	3.6
9. Kamu Hizmetleri	1.137.2	1.181.2	1.190.0	3.9	0.7	21.7	21.2	19.7
İthalât Vergileri	160.5	181.4	236.8	13.0	30.5	3.1	3.3	3.9
G.S.Y.İ.H. (a.f.)	5.232.3	5.580.7	6.030.1	6.6	8.1	100.0	100.0	100.0
Net Dış Alem Faktör Geliri	91.8	103.4	112.8	12.6	9.1	1.8	1.9	1.9
G.S.M.H. (a.f.)	5.324.1	5.684.1	6.142.9	6.8	8.1	101.8	101.9	101.9

Kaynak : Devlet Plânlama Örgütü

1987-1988 yıllarına ait karşılaştırmalı Kaynaklar-Harcamalar Dengesi Tablo 13'tedir. Cari fiyatlarla G.S.M.H.'nin Toplam Kaynaklar içindeki payı 1987'de %94.1 iken bu oran 1988'de %94.8'e yükselmiş, Dış Açığın payı ise %5.9'dan %5.2'ye düşmüştür. Böylece Toplam Kaynaklarda Yurtiçi Kaynaklar lehine bir gelişme olmuş ve dışa bağımlılık azalmıştır. 1987 yılında Toplam Kaynakların %19.5'i Yatırımlara ve %80.5'i Tüketime gitmiş 1988'de ise bu oranlar sıra ile %15.6 ve %84.4 olarak görülmektedir. Bu suretle 1988 yılında Tüketimin Payı artmış Yatırımların payı ise azalmıştır. Sabit Sermaye Yatırımlarında Kamunun Payı 1987'de %38.8'den %28.0'e düşmüş, Özel Sektörün payı ise %61.2'den %72.0'ye yükselmiştir. Toplam Tüketimde Kamunun Payı 1987'de %24.1'den 1988'de %22.0'ye düşmüş, Özel Sektörün payı ise %75.9'dan %78.0'e yükselmiştir.

Tablo 13

Kaynaklar - Harcamalar Dengesi

Miyon TL

	1987		1988**		Değişme %		G.S.M.H.'ya oranı %	
	Cari	Sabit*	Cari	Sabit*	Cari	Sabit*	1987	1988
I. Toplam Kaynaklar	307.137.5	6.038.6	496.215.3	6.479.6	61.1	7.3	106.2	105.5
1. G.S.M.H. (a.f.)	289.106.4	5.684.1	470.430.3	6.142.9	62.7	8.1	100.0	100.0
2. Dış Açık	18.031.1	354.5	25.785.0	336.7	43.0	- 5.0	6.2	5.5
II. Toplam Yatırımlar	59.839.5	1.176.5	77.654.4	1.014.0	29.8	- 13.8	20.7	16.5
1. Sabit Sermaye	55.981.9	1.100.7	71.218.3	930.0	27.2	- 15.5	19.4	15.1
a) Kamu	21.707.2	426.8	19.941.2	260.4	- 8.1	- 39.0	7.5	4.2
b) Özel	34.274.7	673.9	51.277.1	669.6	49.6	- 0.6	11.9	10.9
2. Stok Değişmeleri	3.857.6	75.8	6.436.1	84.0	66.8	10.8	1.3	1.4
a) Kamu	1.324.9	26.0	2.210.8	28.9	66.9	11.2	0.4	0.5
b) Özel	2.532.7	49.8	4.225.3	55.1	66.8	10.6	0.9	0.9
III. Toplam Tüketim	247.298.0	4.862.1	418.560.9	5.465.6	69.3	12.4	85.5	89.0
1. Kamu Tüketimi	59.710.8	1.174.0	91.952.6	1.200.7	54.0	2.3	20.6	19.6
2. Özel Tüketim	187.587.2	3.688.1	326.608.3	4.264.9	74.1	15.6	64.9	69.4
IV. Toplam Yurtiçi Tasarrufları	41.808.4	822.0	51.869.4	677.3	24.1	-17.6	14.5	11.0

* 1977 sabit fiyatlarıyla

** Gerçekleşme Tahmini

Kaynak: Devlet Plânlama Örgütü

b) İstihdam

1986, 1987 ve 1988 yıllarında istihdamın sektörel dağılımı karşılaştırmalı olarak Tablo 14'de verilmiştir. Her üç yılda yaklaşık %30 payla Tarım birinci sırayı işgal etmekte bunu yaklaşık %22 payla Kamu Hizmetleri ve yine yaklaşık %10 payla Sanayi Sektörü izlemektedir. Tarım ve Kamu Hizmetleri Sektörleri düşüş trendi gösterirken özellikle İnşaat sektöründe tırmanma göze çarpmaktadır.

1986'da 64066 olan çalışan nüfus 1987'de 66212'ye ve 1988'de 68076'ya yükselmiştir. İşsiz sayısı ise 1986'daki 1568'den 1987'de 1210'a ve 1988'de yapılan ön tahmine göre 881'e düşmüştür. Bu suretle işsizlik oranı 1986'da %2.4, 1987'de %1.8 ve 1988'de %1.3 olark görülmektedir.

Tablo 14

İstihdamın Sektörel Dağılımı ve Nüfus

Sektörler	1986		1987		1988 (ön tahmin)	
	Sayı	Toplam Çalışan Nüfus Oranı %	Sayı	Toplam Çalışan Nüfus Oranı %	Sayı	Toplam Çalışan Nüfus Oranı %
1. Tarım	20142	31.4	19780	29.9	19780	29.1
2. Sanayi	6604	10.3	6872	10.4	7101	10.4
a) Madencilik ve Taş-ocakçılığı	--	--	--	--	--	--
b) İmalât Sanayii	5464	8.5	5732	8.7	5934	8.7
c) Elektrik-Su	1140	1.8	1140	1.7	1167	1.7
3. İnşaat	5753	9.0	6750	10.2	7241	10.6
4. Ticaret-Turizm	5725	8.9	6015	9.1	6397	9.5
a) Toptan ve Perakente ticaret	4544	7.1	4651	7.0	4796	7.1
b) Otelcilik Lokantacılık	1181	1.8	1364	2.1	1601	2.4
5. Ulaştırma-Haberleşme	4584	7.2	4776	7.2	5002	7.3
6. Mali Müesseseler	1563	2.5	1663	2.5	1778	2.6
7. Serbest Meslek ve Hizmetler	5012	7.8	5261	7.9	5606	8.2
8. Kamu Hizmetleri (KİT ve Belediyeler dahil)	14683	22.9	15095	22.8	15171	22.3
Toplam Çalışan Nüfus	64066	100.0	66212	100.0	68076	100.0
İşsiz Sayısı	1568		1210		881	
Toplam Nüfus	162676		165035		167256	

Kaynak: Devlet Plânlama Örgütü

c) Fiyat Hareketleri ve Ücretler

1986, 1987 yılları ile 1988 yılının ilk dokuz ayındaki fiyat hareketleri karşılaştırmalı olarak Tablo 15'de verilmiştir. Devlet Plânlama Örgütüncce yeni bir tüketim harcamaları anketi yapılmış ve bu anket sonucu belirlenen eğilimlere göre ağırlıklı, yeni bir tüketim kalıbı hazırlanarak 1 Ocak 1988'den itibaren baz olarak kullanılmaya başlanmıştır.

Hayat pahalılığı 1984'te %70.72, 1985'te %43.04, 1986'da %48.09 ve 1987'de %43.01 olarak saptanmış olup bunun mal ve hizmet gruplarına göre dağılımı Tablo 16'da gösterilmektedir.

Yüksek enflasyonist ortamda maaş ve ücretlerin satın alma gücünü korumak düşüncesiyle 1983 yılından beri eşel mobil sistemi uygulanmaktadır. 1985 yılı sonuna kadar her dört ay sonundaki hayat pahalılığı artışı dikkate alınarak maaş ve ücretlere yansıtılan artışlar 1986 yılından itibaren her üç ay sonundaki duruma göre ayarlanmaya başlanmıştır. Asgari Ücret Komisyonunca 1 Ocak 1987'den itibaren, ayda 90.000.-₺ olarak saptanan asgari ücret sözü edilen Komisyonun 9 Aralık 1987 tarihli tavsiye kararı uyarınca 1 Ocak 1988'den itibaren ayda 121.000.-₺'ye yükseltilmiştir.

Tablo 15

	Hayat Pahalılığı		
	1986 %	1987 %	1988 %
Ocak	7.10	3.18	8.08
Şubat	11.54	4.43	17.09
Mart	19.01	9.05	24.11
Nisan	19.15	10.00	26.58
Mayıs	20.69	11.35	28.53
Haziran	21.07	17.12	31.45
Temmuz	31.75	19.33	36.44
Ağustos	36.47	19.77	44.73
Eylül	36.68	24.43	48.11
Ekim	38.81	34.54	
Kasım	41.48	38.40	
Aralık	48.09	43.01	

Kaynak: Devlet Plânlama Örgütü.

Tablo 16**Hayat Pahalılığının Mal ve Hizmet Gruplarına
Göre Dağılımı**

	1984	1985	1986	1987
	<u>%</u>	<u>%</u>	<u>%</u>	<u>%</u>
Yiyecek ve içecek	45.48	16.89	30.83	19.63
Ev ve ev masrafı	6.70	5.03	3.23	6.11
Giyim	5.53	12.34	7.74	7.68
İlaç ve Tıp	0.62	0.46	0.41	0.39
Eğitim	0.60	0.33	0.11	0.47
Taşıt	6.36	3.93	1.45	3.47
Hizmetler	1.32	1.25	1.34	0.79
Eğlence ve Okuma	0.93	0.35	0.92	0.66
Sigara	3.03	2.31	1.88	3.63
Şahsi Harcamalar	0.15	0.15	0.18	0.18
	<u>70.72</u>	<u>43.04</u>	<u>48.09</u>	<u>43.01</u>

Kaynak: Devlet Plânlama Örgütü.

2. Mali ve Parasal Gelişmeler

a) Mali Gelişmeler

Bütçe harcamaları 1985'te 45.8 milyon ₺, 1986'da, 70.5 milyon ₺ 1987'de 106.1 milyon ₺ ve 1988'in ilk 9 aylık uygulamasında 103.1 milyon ₺ olarak gerçekleşmiştir. Bu harcamalarda yerel gelir katkısı 1985'de %46.9, 1986'da %47.2, 1987'de %55.6 ve 1988'de %68.8 oranlarıyla istikrarlı bir gelişme içindedir.

Öte yandan 1985 ve 1986 yıllarında G.S.M.H.'nin yaklaşık olarak %17'si oranında gerçekleşen yerel gelirler 1987'de %24.4 oranı ile belirgin bir iyileşme göstermiştir. (Tablo 17 ve 18)

1987 yılı sonu itibariyle birikmiş bütçe açıkları 73.8 milyon ₺'sına baliğ olmuştur. Söz konusu açık T.C. Ziraat Bankası Kredileri ve diğer borçlanmalarla karşılanmıştır. (Tablo 19)

T.C. Ziraat Bankasından sağlanan krediler faizler hariç olmak üzere 1987 yılı sonunda 55.9 milyar ₺ tutarındadır. Bunun yıllara göre dökümü Tablo 20'de verilmektedir.

Tablo 17

G.S.M.H. ile Karşılaştırmalı Bütçe Analizi
1984 - 1988

Milyar TL

	1985		1986		1987		1988
	Gerçekleşme	G.S.M.H. Yüzdesi	Gerçekleşme	G.S.M.H. Yüzdesi	Gerçekleşme	G.S.M.H. Yüzdesi	Gerçekleşme (9 aylık)
I. Bütçe Yerel Gelirleri	21.5	16.9	33.3	17.1	59.0	24.4	71.0
1. Vergi Gelirleri	17.6	13.9	26.3	13.5	48.2	16.7	59.6
a) Dolaysız Vergiler	8.6	6.8	14.5	7.4	26.2	9.1	30.7
b) Dolaylı Vergiler	9.0	7.1	11.8	6.0	22.0	7.6	28.9
2. Diğer Gelirler	3.9	3.0	7.0	3.6	10.8	3.7	11.4
II. Bütçe Giderleri	45.8	36.1	70.5	36.1	106.1	36.7	103.1
1. Cari Giderler	35.7	28.1	58.0	29.7	83.9	29.0	92.1
a) Personel Giderleri	17.2	13.6	27.7	14.2	39.0	13.5	
b) Diğer Cari Giderler	2.9	2.3	4.8	2.5	6.9	2.4	
c) Transferler	15.6	12.2	25.5	13.0	38.0	13.1	
- Sosyal			15.5	7.9	25.3	8.7	
- Diğer			10.0	5.1	12.7	4.4	
2. Savunma Giderleri	3.6	2.8	5.0	2.6	6.0	2.1	5.9
3. Yatırımlar	6.5	5.1	7.5	3.8	16.2	5.6	5.1
III. Dış Yardım ve Borçlanmalar	24.3	19.1	37.2	19.1	47.1	16.3	32.1
- Dış Yardımlar					26.9	9.3	14.4
- Borçlanmalar (Açık)					20.2	7.0	17.7

Not: G.S.M.H. 1985 126.9
1986 195.1
1987 289.1

Kaynak: Ekonomi ve Maliye Bakanlığı
Devlet Planlama Örgütü

Tablo 18

Karşılaştırmalı Bütçe Özeti
1985 - 1988

Milyar ₺

	1985		1986		1987		1988			
	Gerçek- leşme	%	Gerçek- leşme	%	Gerçek- leşme	%	Bütçe	%	9 aylık Gerçekleşme	%
Bütçe Finansmanı	21.5	46.9	33.3	47.2	59.0	55.6	76.3	44.9	71.0	68.8
Yerel Kaynaklar										
Dış Yardım	24.3	53.1	37.2	52.8	26.9	25.4	57.0	33.5	14.4	14.0
Borçlanma					20.2	19.0	36.8	21.6	17.7	17.2
	45.8	100.0	70.5	100.0	106.1	100.0	170.1	100.0	103.1	100.0
Cari Harcamalar	35.7	77.9	58.0	82.3	83.9	79.1	110.7	65.1	92.1	89.3
Savunma Harcamaları	3.6	7.9	5.0	7.1	6.0	5.7	8.5	5.0	5.9	5.7
Yatırım Harcamaları	6.5	14.2	7.5	10.6	16.2	15.2	50.9	29.9	5.1	5.0
	45.8	100.0	70.5	100.0	106.1	100.0	170.1	100.0	103.1	100.0

Kaynak: Ekonomi ve Maliye Bakanlığı
Devlet Plânlama Örgütü

Tablo 19**Yıllar İtibariyle Bütçe Açıkları**

Milyar ₺

	<u>Bütçe Açığı</u>	<u>G.S.M.H. Yüzdesi</u>
1975 yılı açığı	0.1	8.6
1976 yılı açığı	0.2	5.8
1977 yılı açığı	0.3	7.2
1978 yılı açığı	0.3	5.5
1979 yılı açığı	0.7	7.8
1980 yılı açığı	1.5	8.8
1981 yılı açığı	2.0	8.3
1982 yılı açığı	2.9	8.3
1983 yılı açığı	3.7	7.9
1984 yılı açığı	6.8	9.2
1985 yılı açığı	12.5	9.9
1986 yılı açığı	22.6	11.6
1987 yılı açığı	20.2	7.0
<hr/>		
1987 sonu birikmiş bütçe açığı	73.8	

Kaynak: Ekonomi ve Maliye Bakanlığı
Devlet Plânlama Örgütü

Tablo 20

T.C. Ziraat Bankasından sağlanan Kredilerin
(faizler hariç) yıllar itibariyle dökümü

	Milyar ₺
1975	0.1
1976	0.1
1977	0.1
1978	0.3
1979	0.4
1980	1.4
1981	2.0
1982	3.0
1983	5.3
1984	6.4
1985	8.8
1986	18.0
1987	10.0
	<hr/>
	55.9

Kaynak: Ekonomi ve Maliye Bakanlığı
Devlet Plânlama Örgütü

b) Parasal Gelişmeler

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ile Türkiye Cumhuriyeti arasında imzalanan Ekonomik İşbirliği Protokolünün Para, Kambiyo, Bankacılık Bölümü altında yer alan maddeler peyder pey uygulama alanına konulmaktadır.

26/1987 sayılı Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Bankalar (Değişiklik) Yasası 1 Haziran 1987, 35/1987 sayılı yeni Merkez Bankası Yasası 26 Haziran 1987 ve 22/1987 sayılı Para ve Kambiyo İşleri (Değişiklik) Yasası ise 1 Kasım 1987 tarihinden itibaren yürürlüğe konmuştur. 22/1987 sayılı yasa ile değişik şekliyle 38/1982 sayılı Para ve Kambiyo İşleri Yasası altında verilen yetkilere dayanılarak Bakanlar Kurulunca yapılan Para ve Kambiyo İşleri Tüzüğü'nde 2 Kasım 1987 tarih ve 116 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak aynı gün yürürlüğe girmiştir. Böylece öngörülen yeni düzenlemeler için gerekli alt yapı hazırlanmış bulunmaktadır.

3. Ticaret, Pazarlama ve Ödemeler Dengesi

a) Ticaret ve Pazarlama

Toptan ve perakente ticaret K.K.T.C. ekonomisinde önemli bir yer işgal etmektedir.

Bu sektörden doğan katma değer cari fiyatlarla 1986'da 34729.4 milyon ₺, 1987'de 51468.5 milyon ₺ olarak gerçekleşmiş ve 1988'de 88.047.7 milyon ₺ olarak tahmin edilmektedir. İstihdam açısından bakıldığında toptan ve perakente ticaret sektöründe çalışanlar 1986'da 4544, 1987'de 4651 ve 1988'de 4796 olarak saptanmıştır. Bu suretle kişi başına katma değer 1986'da 7.6 milyon ₺ 1987'de 11.1 milyon ₺ ve 1988'de 18.4 milyon ₺ şeklinde ortaya çıkmaktadır.

Tablo 21 incelendiğinde 1981-1988 yılları itibariyle dışalımın %41-46 arasındaki bölümünün Türkiye'den ve %54-59 arasındaki bölümünün diğer ülkelerden, dış satımın ise %12-22 arasındaki bölümünün Türkiye'ye ve %78-88 arasındaki bölümünün ise diğer ülkelere yapıldığını görürüz.

Genelde dışalımlarımızda Türkiye birinci sırayı alırken onu Birleşik Krallık dışındaki Avrupa Ortak Pazar Ülkeleri, Birleşik Krallık ve Uzak Doğu Ülkeleri izlemiştir, dışsatımlarımızda ise en büyük pay Birleşik Krallığa daha sonra Türkiye, Orta Doğu İslâm ülkeleri ve diğer Avrupa Ortak Pazar ülkelerine gitmiştir (Tablo 22).

Tarım ürünleri dışsatımlarımızın %56 ile %78 arasında değişen bir oranını oluştururken %22 ile %43 arasında değişen bir oranı da sanayi ürünlerinden oluşturmuştur. Dışalımında ise yaklaşık %10 tarımsal ürünlere karşılık %90 sanayi ve mineral ürünleri görülmektedir (Tablo 23 & 24).

Dış ticaret açığımız dolar bazında yılda 175 milyon ABD \$'na yükselmiştir. 1979-1988 döneminde dışsatımın dışalım karşılama oranının %25 ile %47 arasında değiştiği görülmektedir (Tablo 25).

Dış ticaretimizin gelişmesinde ulaşım ve haberleşme en büyük etkenlerdendir. Politik ve ekonomik nedenlerle K.K.T.C. deniz ve hava limanlarına uluslararası ticarete mevcut koşulların gerektirdiği şekilde düzenli uçak ve gemi seferleri yapılamamaktadır. Dış dünya ile haberleşme imkânlarımız da arzu edilen düzeyde değildir. Bütün bunlara karşın çok sayıda yabancı ülke ile ticari ilişkiler tesis edilmiş olup durumun iyileştirilmesi yönünde çalışmalar sürdürülmektedir.

Tablo 21

**K.K.T.C.'nin Türkiye ve Diğer Ülkelerle olan Dış Ticareti
1981 - 1988**

Milyon ABD \$

Yıllar	Dış Alım					Dış Satım				
	Türkiye	%	Diğer Ülkeler	%	Toplam	Türkiye	%	Diğer Ülkeler	%	Toplam
1981	44.2	42.5	59.9	57.5	104.1	7.1	19.3	29.8	80.8	36.9
1982	49.5	41.3	70.4	58.7	119.9	7.3	18.5	32.2	81.5	39.5
1983	65.3	45.0	80.0	55.0	145.3	6.5	16.1	34.2	83.9	40.7
1984	61.5	45.1	74.8	54.9	136.3	8.4	21.6	30.4	78.4	38.8
1985	65.1	45.5	77.9	54.5	143.0	5.4	11.7	40.9	88.3	46.3
1986	70.1	45.8	83.1	54.2	153.2	7.7	14.8	44.3	85.2	52.0
1987	94.3	42.7	126.7	57.3	221.0	7.9	14.3	47.2	85.7	55.1
1988 (Ocak-Temmuz devresi)	56.9	44.5	70.9	55.5	127.8	3.5	11.8	26.2	88.2	29.7

Kaynak: Ticaret ve Sanayi Bakanlığı
Devlet Plânlama Örgütü

Tablo 22

ÜLKELER İtibariyle Dış Ticaret
1985 - 1988

	1985				1986				1987				1988 (Ocak-Temmuz)			
	Dış alım Değer	%	Dış satım Değer	%	Dış alım Değer	%	Dış satım Değer	%	Dış alım Değer	%	Dış satım Değer	%	Dış alım Değer	%	Dış satım Değer	%
I. Türkiye	65.1	45.5	5.4	11.7	70.1	45.8	7.7	14.8	94.9	42.9	8.4	15.2	56.9	44.5	3.5	11.8
II. Diğer Ülkeler	77.9	54.5	40.9	88.3	83.1	54.2	44.3	85.2	126.1	57.1	46.7	84.8	70.9	55.5	26.2	88.2
1. Birleşik Krallık	27.5	19.2	31.2	67.4	22.7	14.8	32.8	63.1	31.3	14.2	36.7	66.6	19.5	15.3	22.1	74.4
2. Diğer AET ülkeleri	25.4	17.8	3.9	8.4	28.6	18.7	1.9	3.6	40.8	18.5	4.8	8.7	19.7	15.4	2.2	7.4
3. Orta Doğu İslâm Ülkeleri	0.8	0.6	4.5	9.7	1.7	1.1	5.3	10.2	3.3	1.5	3.5	6.4	2.7	2.1	1.4	4.7
4. Uzak Doğu Ülkeleri	10.7	7.5	-	-	15.8	10.3	-	-	33.8	15.3	-	-	17.5	13.7	-	-
5. Diğer	13.5	9.4	1.3	2.8	14.3	9.3	4.3	8.3	16.9	7.6	1.7	3.1	11.5	9.0	0.5	1.7
Toplam	143.0	100.0	46.3	100.0	153.2	100.0	52.0	100.0	221.0	100.0	55.1	100.0	127.8	100.0	29.7	100.0

Kaynak : Ticaret ve Sanayi Bakanlığı
Devlet Plânlama Örgütü

Tablo 23

Dışsatımın Yapısı
1984 - 1988

Milyon ABD \$

Grup	1984		1985		1986		1987		1988 (Ocak-Temmuz)	
	1984	%	1985	%	1986	%	1987	%	1988	%
1. Tarım Ürünleri	26.6	68.5	35.9	77.6	36.9	71.0	31.1	56.5	20.2	68.0
a) Narenciye	19.8	51.0	29.9	64.6	28.5	54.8	22.5	40.8	15.7	52.9
b) Patates	1.9	4.9	2.6	5.6	3.8	7.3	2.3	4.2	2.2	7.4
c) Canlı Hayvanlar	2.9	7.5	2.3	5.0	2.3	4.4	1.8	3.3	0.8	2.7
d) Diğer Tarım Ürünleri	2.0	5.1	1.1	2.4	2.3	4.4	4.5	8.2	1.5	5.0
2. Sanayi Ürünleri	12.2	31.5	10.3	22.2	14.7	28.3	23.5	42.6	9.0	30.3
a) İşlenmiş Tarım	3.6	9.3	3.9	8.4	4.9	9.4	6.9	12.5	3.0	10.1
b) Diğer Sanayi Ürünleri	8.6	22.2	6.4	13.8	9.8	18.9	16.6	30.1	6.0	20.2
3. Mineraller	--	--	0.1	0.2	0.4	0.7	0.5	0.9	0.5	1.7
TOPLAM	38.8	100.0	46.3	100.0	52.0	100.0	55.1	100.0	29.7	100.0

Kaynak: Ticaret ve Sanayi Bakanlığı
Devlet Plânlama Örgütü

Tablo 24

Mal Gruplarına Göre Dışalım
1985 - 1988

Milyon ABD \$

Grup	1985	%	1986	%	1987	%	1988 (Ocak-Temmuz)	%
1. Yiyecek ve Canlı Hayvan	16.5	11.5	16.1	10.5	19.7	8.9	11.8	9.2
2. İçkiler ve Tütün	7.0	4.9	7.3	4.8	12.5	5.7	6.1	4.8
3. Yakıttan gayrı yanmayan hammadde	3.0	2.1	3.3	2.1	3.5	1.6	2.7	2.1
4. Mineral yakıtlar, yağlayıcı madde ve ilgili olanlar	19.9	13.9	11.3	7.4	18.2	8.2	9.0	7.0
5. Hayvan ve Sebze Yağları	2.0	1.4	1.0	0.6	1.4	0.6	1.5	1.2
6. Kimyevi Maddeler	13.3	9.3	13.2	8.6	15.7	7.1	7.8	6.1
7. Hammaddesine göre tasnif edilenler	37.3	26.1	49.3	32.2	64.8	29.3	42.1	33.0
8. Makine ve Nakliye Araçları	32.7	22.9	37.8	24.7	65.6	29.7	34.0	26.6
9. Çeşitli Mamuller	11.3	7.9	13.9	9.1	19.6	8.9	12.8	10.0
TOPLAM	143.0	100.0	153.2	100.0	221.0	100.0	127.8	100.0

Kaynak: Ticaret ve Sanayi Bakanlığı
Devlet Plânlama Örgütü

Tablo 25

Dış Ticaret
1979 - 1988

Milyon ABD \$

Yıllar	Dışalım	Dışsatım	Açık	Dışsatımın Dışalım Karşılama Oranı
1979	90.8	35.8	55.0	%39.4
1980	94.4	44.5	49.9	%47.1
1981	104.1	36.9	67.2	%35.4
1982	119.9	39.5	80.4	%32.9
1983	145.3	41.0	104.3	%28.2
1984	135.6	38.4	97.2	%28.3
1985	141.7	45.8	95.9	%32.3
1986	153.2	52.0	101.2	%33.9
1987	221.0	55.1	165.9	%24.9
1988 (tahmin)	233.2	58.4	174.8	%25.0

b) Ödemeler Dengesi

1986 yılında 101.2 milyon ABD \$ olan ticaret açığının 1988 yılında 174.8 milyon ABD \$'na yükselmesi beklenmektedir.

Genelde dışsatımlarımız dışalımımızın yüzde 31'ini karşılayabilmektedir. 1979-1988 dönemi dış ticaretini gösteren Tablo 25 incelendiğinde en iyi performansın, ihracatın, ithalatın %47.1'ini karşıladığı 1980 yılında, en kötü performansın ise ithalatın sadece %24.9'unu karşılayabildiği 1987 yılında olduğu görülür.

Görünmeyen işlemlerde, turizmin katkısı 1986'da 52.0 milyon ABD dolarından, 1988'de 113.5 milyon ABD dolarına yükseleceği tahmin edilmiştir. Diğer görünmeyenlerin de olumlu katkısıyla Cari İşlemler Dengesindeki açık 1986 yılındaki 21.6 milyon ABD dolarından 1988 yılında 19.1 milyon ABD dolarına düşecektir. 1987 yılında K.K.T.C.'ye gelen turist sayısı 184337 rakamı ile en yüksek düzeydedir. Bunun %80.3'ü Türkiye %19.7'si ise diğer ülke turistlerinden oluşmaktadır. 1988 yılının ilk sekiz aylık döneminde toplam turist sayısı 153004 olarak görülmektedir.

Diğer Görünmeyen İşlemler Kalemi yurt dışından gelen havaleler, Türk Barış Gücünün Kıbrıstaki harcamaları ve Birleşmiş Milletler Barış Gücü ve İngiliz Üs Bölgesinde çalışanların kazançlarından, sivil uçak kiralanması için yapılan ödemeler, yabancı ülkelerde okuyan öğrencilerin masrafları, yabancı ülkelerde tedavi olanların harcamaları ve Hükümet görevlileri ile dış temsilciliklerin harcamaları çıktıktan sonra kalan miktarı göstermektedir.

Tablo 26

ÖDEMELER DENGESİ

Milyon ABD \$

	1986	1987	1988 (tahmin)	Değişme 1986-87	% 1987-88
I. Cari İşlemler					
A. Dış Ticaret					
1. Dışsatım	52.0	55.1	58.4	6.0	6.0
2. Dışalım	153.2	221.0	233.2	44.2	5.5
Dış Ticaret Dengesi	-101.2	-165.9	-174.8	63.9	5.4
B. Görünmeyen İşlemler					
1. Turizm (net)	52.0	103.5	113.5	99.0	9.7
2. Diğer Görünmeyenler (net)	27.6	41.7	42.2	51.1	1.7
Görünmeyen İşlemler Dengesi	79.6	145.2	155.7	82.4	7.2
Cari İşlemler Dengesi	-21.6	- 20.7	- 19.1	-4.2	-7.7
II. Sermaye Hareketleri					
1. T.C.Yardım ve Kredileri	28.4	35.5	13.2	25.0	-65.6
2. Diğer Dış yardımlar	6.5	8.3	5.9	27.7	-28.9
3. Bedelsiz Dışalım	37.2	63.9	- 67.7	71.8	5.9
4. Kısa vadeli Diğer Sermaye Hareketleri	-37.2	- 63.9	- 67.7	71.8	5.9
Sermaye Hareketleri Dengesi	34.9	43.8	19.1	25.5	-56.3
Genel Denge	13.3	23.1		73.7	
III. Rezerv Hareketleri (-Artış +Azalış)	-4.1	- 26.2		639.0	
IV. Net Hata ve Noksan	-9.3	3.1	1240.0		

Tablo 27

**Türkiye ve Diğer Ülkelerden Gelen Turistler
1987 - 1988**

Yıllar	T.C.'den Turist	% Payı	Diğer Ülkelerden Turist	% Payı	Toplam
1978	104738	92.8	8172	7.2	112910
1979	95115	87.7	13286	12.3	108401
1980	69808	82.6	14703	17.4	84511
1981	62660	80.2	15474	19.8	78134
1982	65018	74.2	20611	25.8	87629
1983	78467	79.3	20467	20.7	98934
1984	93413	82.4	19905	17.6	113318
1985	103791	83.0	21284	17.0	125075
1986	107064	80.0	26766	20.0	133830
1987	147965	80.3	36372	19.7	184337
1988 (8 ay yaklaşık)	114921	82.2	38083	17.8	153004
Ocak	15088		1473		16561
Şubat	12986		1949		14935
Mart	12859		3891		16750
Nisan	13416		3075		16491
Mayıs	14670		4572		19242
Haziran	12923		5375		18298
Temmuz	14699		9304		24003
Ağustos	18280		8444		26724

Kaynak: Ulaştırma, Bayındırlık ve Turizm Bakanlığı
Devlet Plânlama Örgütü

III. Bölüm

Merkez Bankasının Altı Aylık Hesapları

Tablo 28

KUZEY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİ MERKEZ BANKASI'NIN
30.6.1988 TARİHLİ BİLANÇOSU

Milyon ₺

AKTİF	1988 Haziran	1987 Aralık	PASİF	1988 Haziran	1987 Aralık
Döner Değerler (1)	87.381.5	60.203.5	Hazine Cari Hesabı (5)	37.152.9	31.462.0
Krediler (2)	13.160.0	12.943.6	Mevduat (6)	23.880.5	19.469.5
Bina ve Teçhizat (3)	84.0	60.8	Mevduat Munzam Kar. (7)	29.331.4	15.791.4
Diğer Aktifler (4)	3.700.5	907.5	Fonlar (8)	853.5	927.1
			Diğer Pasifler (9)	3.072.7	147.3
			Öz Kaynaklar (10)	10.035.0	6.318.1
	104.326.0	74.115.4		104.326.0	74.115.4

Tablo 29

KUZEY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİ MERKEZ BANKASI'NIN
1.1.1988-30.6.1988 DÖNEMİ KAR VE ZARAR HESABI

Milyon ₺

1.1.1988-30.6.88		1.1.87-31.12.87	1.1.88-30.6.88		1.1.87-31.12.87
Personel Giderleri (11)	174.1	289.0	Alınan Faizler (14)	5.979.3	5.709.4
İdari Giderler (12)	272.9	715.2	Alınan Komisyonlar (15)	179.4	308.0
Verilen Faizler (13)	2.232.3	1.846.8	Kambiyo İşleri Gelirleri	84.8	124.3
Verilen Komisyonlar	47.0	70.0	Sair Gelirler	1.6	20.7
Amortismanlar	5.9	9.3			
Kasadaki ₺ ve Efektifler					
Sigortası	-	500.0			
Sair Giderler	6.1	23.6			
Kâr	3.506.8	2.708.5			
	6.245.1	6.162.4		6.245.1	6.162.4

HESAPLAR HAKKINDA AÇIKLAMALAR

Milyon ₺

	<u>1988</u> <u>Haziran</u>	<u>1987</u> <u>Aralık</u>
(1) DÖNER DEĞERLER		
Kasa	453.9	4.315.6
Yoldaki Paralar	--	--
Altın Kasası	2.4	2.4
Efektif Deposu	5.308.7	4.907.7
(Dolar karşılıkları 31.12.87'de 4.819.276 30.6.88'de 3.830.650 ABD Dolarıdır)		
Hariçteki Bankalar (₺)	3.293.7	5.372.0
Hariçteki Bankalar (Yabancı Para)	78.322.8	45.605.8
Dolar karşılıkları 31.12.87'de 44.784.017 30.6.88'de 56.509.650 ABD Dolarıdır)		
	<u>87.381.5</u>	<u>60.203.5</u>
(2) KREDİLER		
Hazineye Kısa Vadeli Avans	3.500.0	3.500.0
Hazine Kef. Haiz Bonolar Üzerine Avans	7.499.0	7.854.6
İhracat Senetleri Üzerine Avans	146.1	198.1
Küçük Sanat Erbabı Senetleri Üzerine Avans	919.7	641.4
Ticaret Senetleri Üzerine Avans	150.0	190.0
Sanayi Senetleri Üzerine Avans	700.0	279.2
Tarım Senetleri Üzerine Avans	245.2	280.3
Kooperatif Senetleri Üzerine Avans	--	--
	<u>13.160.0</u>	<u>12.943.6</u>
(3) BİNA VE TECHİZAT		
Teçhizat	84.9	61.7
Eksi: Amortisman	19.2	19.2
	65.7	42.5
Bina	20.8	20.8
Eksi: Amortisman	2.5	2.5
	<u>18.3</u>	<u>18.3</u>
	<u>84.0</u>	<u>60.8</u>

	1988 Haziran	1987 Aralık
(4) DİĞER AKTİFLER		
Muvakkat Borçlular	3.687.2	897.5
İlk Tesis Giderleri	9.7	9.5
Eksi: Amortisman	7.2	7.2
	2.5	2.3
Kırtasiye ve Matbua Deposu	10.8	7.7
	<u>3.700.5</u>	<u>907.5</u>

(5) HAZİNE CARİ HESABI

Bu kalem Hazine Cari Hesabı başlığı altında yer alan hesapların bakiyesini göstermektedir.

Maliye Bakanlığının 8.4.87 tarih ve 36/79-54/87 sayılı kararı ile Döviz İstikrar ve Fiyat İstikrar fonları hesapları Hazine Cari Hesabı bünyesine alınmıştır. 30.6.88

tarihi itibarıyla Döviz İstikrar Fonundan 53.026.421.530.-₺ Fiyat İstikrar Fonunda ise 9.506.239.646.-₺ mevcuttur.

(6) MEVDUATLAR

Türk Parası	8.802.7	10.885.2
Yabancı Parası	15.077.8	8.584.3
	<u>23.880.5</u>	<u>19.469.5</u>

(7) MEVDUAT MUNZAM KARŞILIKLARI

Bankalararası mevduat hariç, tüm Bankaların ₺ mevduatlarının %15'i ile Döviz tevdiat ve mevduatlarının %20'sinin Merkez Bankasına yatırılacağı hakkında 35/1987 sayılı Yasanın 24. maddesi uyarınca yatırılan miktarları gösterir.

	29.331.4	15.791.4
	<u>29.331.4</u>	<u>15.791.4</u>

(8) FONLAR

Faiz Farkı Fonu	144.1	803.6
Kıbrıs Türk Elektrik Kurumu	609.4	--
Turizm Geliştirme Fonu	100.0	123.5
	<u>853.5</u>	<u>927.1</u>

(9) DİĞER PASİFLER

Muvakkat Alacaklılar ₺ ve Kby. ile Alacaklı Transitar Hesabını gösterir.

	1988 Haziran	1987 Aralık
(10) ÖZ KAYNAKLAR		
Sermaye		2.000.0
İhtiyatlar		3.543.2
Karşılıklar		775.0
	6.318.2	6.318.2
1.1.88 - 30.6.88 devresi kârı	3.506.8	
Karşılıklar	210.0	
	<u>10.035.0</u>	
(11) PERSONEL GİDERLERİ	1988 1.1.88-30.6.88	1987 1.1.87-31.12.87
Yönetim Kurulu Maaşları	16.4	30.4
Personel -		
Maaşlar (asli maaş+Mem.Öd.+H.P.)	130.2	163.2
Diğer	27.5	95.4
	157.7	258.6
	<u>174.1</u>	<u>289.0</u>
(12) İDARİ GİDERLER		
Sigorta	204.3	641.2
Kıymet Yollama Giderleri	54.1	50.0
Kırtasiye Matbua	3.0	12.2
Telex, telefon	2.4	4.1
Diğer	9.1	7.7
	<u>272.9</u>	<u>715.2</u>
(13) VERİLEN FAİZLER		
Banka mevduatları	768.8	663.9
Mevduat Munzam Karşılıkları	1.108.2	883.9
Döviz Hesapları	355.3	299.0
	<u>2.232.3</u>	<u>1.846.8</u>
(14) ALINAN FAİZLER		
Dış Muhabirler	3.945.7	3.705.5
Yerel faizler	2.033.6	2.003.9
	<u>5.979.3</u>	<u>5.709.4</u>
(15) ALINAN KOMİSYONLAR		
Yabancı Para	103.3	186.6
Türk Lirası	76.1	121.4
	<u>179.4</u>	<u>308.0</u>

IV. Bölüm

BANKACILIK İSTATİSTİKLERİ

BANKACILIK İSTATİSTİKLERİ

Müteakip sayfalardaki tablolar aşağıda listesi verilen bankaların verilerinden derlenmiştir.

K.K.T.C. Merkez Bankası

T.C. Ziraat Bankası

Türk Bankası Ltd.

Türkiye İş Bankası A.Ş.

K.T. Kooperatif Merkez Bankası Ltd.

K. Kredi Bankası Ltd.

Türkiye Halk Bankası A.Ş.

K. Vakıflar Bankası Ltd.

K. Ticaret Bankası Ltd.

K. Endüstri Bankası Ltd.

K. Faisal İslâm Bankası Ltd.

Asbank Ltd. (Haziran 1986 tarihinden itibaren faaliyete başlamıştır.)

Tablo 30

BANKALARIN AKTİF ÖZETLERİ

Milyon TL

Tarih	Kasa	Merkez Bankası Bakiyesi	Dahili Bankalar Bakiyesi	Harici Bankalar Bakiyesi	Yatırımlar	İskonto Senetleri	Avans ve Krediler	Diğer Aktifler	Aktifler Toplamı
1984									
Aralık	1.032.2	4.462.5	3.469.5	15.631.9	85.8	736.1	36.305.9	24.955.9	86.679.8
1985									
Aralık	1.539.8	5.275.5	4.776.4	19.730.8	90.3	2.122.2	56.884.3	24.587.5	115.006.8
1986									
Aralık	2.377.5	13.994.7	2.735.2	35.994.5	193.4	4.217.3	41.903.0	28.655.1	130.020.7
1987									
Mart	3.656.6	15.434.1	2.715.4	42.555.3	207.4	3.942.0	31.565.9	37.699.3	137.776.0
Haziran	3.897.3	18.115.8	2.938.9	55.573.1	206.3	3.159.9	33.543.2	47.926.8	165.361.3
Eylül	5.365.5	22.565.3	3.907.5	60.512.6	528.7	2.898.7	36.713.9	61.271.5	193.763.7
Aralık	4.968.5	31.081.1	4.587.3	67.468.6	881.2	3.821.8	48.909.6	57.978.5	219.696.6
1988									
Ocak	4.019.2	28.633.0	2.330.0	72.317.1	928.7	4.610.1	51.042.7	66.670.7	230.551.5
Şubat	4.553.7	36.071.5	2.924.8	71.582.3	918.0	3.655.3	52.672.0	75.063.3	247.440.9
Mart	4.682.3	40.962.7	2.866.3	66.141.4	927.5	3.472.4	51.899.7	82.303.3	253.255.6
Nisan	4.315.9	38.404.1	2.062.1	68.951.1	636.3	3.916.6	53.433.5	85.726.8	257.446.4
Mayıs	5.518.5	45.947.1	2.612.1	73.588.4	637.7	3.684.0	55.173.1	88.308.0	275.468.9
Haziran	6.557.1	48.686.2	2.045.3	76.165.2	676.7	4.575.9	59.807.8	102.116.9	300.631.1
Temmuz	5.256.9	49.242.5	2.650.0	79.951.6	612.5	4.077.8	62.182.8	106.412.8	310.386.9
Ağustos	6.514.2	55.676.3	2.824.7	86.360.6	644.4	4.575.6	61.535.7	112.599.8	330.731.3

Not : (1) Yukarıdaki tabloya K.K.T.C. Merkez Bankası rakamları dahil edilmemiştir.

(2) K.K.T.C'ye T.C.Ziraat Bankası'nca dış kaynak niteliğinde ve kamu kredisi şeklinde sağlanan toplam kredi miktarı, yerel banka plasmanlarının daha iyi değerlendirilmesine olanak sağlamak amacıyla Aralık 1986'dan itibaren bu liste amaçları için T.C.Ziraat Bankası Bilânçosundan ihraç edilmiştir.

Tablo 31

BANKALARIN PASİF ÖZETLERİ

Milyon TL

Tarih	Sermaye ve İhtiyatlar	İlk Talep	Küçük Tasarruf	Vadeli Mevduat	Merkez Bankasına Borçlar	Dahili Bankalar Alacak Bakiyesi	Ödenecek Senetler	Diğer Pasifler	Pasifler Toplamı
1984									
Aralık	5.515.6	7.975.3	3.426.1	9.550.3	6.3	3.088.4	110.9	57.006.9	86.679.8
1985									
Aralık	8.289.7	9.269.7	2.160.4	16.251.9	251.7	1.018.5	93.1	77.671.8	115.006.8
MEVDUAT									
1986									
Aralık	10.950.8		65.280.7		1.116.1	2.231.3	32.9	50.408.9	130.020.7
1987									
Mart	12.707.6		77.206.7		1.450.9	1.584.6	314.1	44.512.1	137.776.0
Haziran	12.830.3		97.355.2		1.432.8	2.828.8	436.5	50.477.7	165.361.3
Eylül	14.187.0		118.776.2		1.008.6	3.640.0	375.3	55.776.6	193.763.7
Aralık	17.745.3		139.438.5		1.265.4	3.687.2	807.4	56.752.8	219.696.6
1988									
Ocak	19.735.7		142.234.4		1.638.1	2.368.5	262.3	64.312.5	230.551.5
Şubat	21.762.5		152.226.7		1.954.0	2.178.0	254.2	69.065.5	247.440.9
Mart	24.381.4		152.560.7		1.840.7	2.080.5	71.1	72.321.2	253.255.6
Nisan	24.497.0		160.259.9		1.982.0	1.847.5	843.0	68.017.0	257.446.4
Mayıs	24.163.9		169.924.3		2.028.0	3.092.2	1.080.0	75.180.5	275.468.9
Haziran	28.276.0		174.654.4		2.065.6	2.721.2	1.101.0	91.812.9	300.631.1
Temmuz	28.283.8		181.735.7		2.080.0	3.108.7	350.9	94.827.8	310.386.9
Ağustos	28.287.9		194.729.8		2.192.7	3.675.7	370.6	101.474.6	330.731.3

Not : (1) Yukarıdaki tabloya K.K.T.C. Merkez Bankası rakamları dahil edilmemiştir.

(2) K.K.T.C'ye T.C.Ziraat Bankası'nca dış kaynak niteliğinde ve Kamu Kredisi şeklinde sağlanan toplam kredi miktarı, yerel banka plasmanlarının daha iyi değerlendirilmesine olanak sağlamak amacıyla, Aralık 1986'dan itibaren bu liste amaçları için T.C.Ziraat Bankası Bilançosundan ihraç edilmiştir.

Tablo 32

İSKONTO SENETLERİ VE BANKALAR PLASMANLARININ SEKTÖREL DAĞILIMI											Milyon TL
	Kamu Ku- rum ve Ku- ruluşları	Tarım	Taş Ocak- çılığı	İmalât Sa- nayii	Yük Ta- şımacılığı	Yurt İçi ve Yurt Dışı Ticaret	Bina ve İnşaat	Turizm	Şahsi ve Mesleki Borçlar	İskonto Senetleri	Toplam
1984											
Aralık	26.169.1	3.434.9	4.5	470.7	137.9	4.285.7	660.6	95.7	2.047.6	617.3	37.924.0
1985											
Aralık	46.761.2	5.274.2	2.5	801.4	172.6	6.258.0	676.4	122.7	3.448.7	1.882.9	65.400.6
1986											
Aralık	11.107.4	6.670.5	36.4	1.971.1	250.6	14.516.3	1.011.5	185.4	4.032.2	4.217.3	43.998.7
1987											
Mart	9.226.4	8.000.7	2.8	2.167.6	503.5	16.051.6	1.273.7	310.5	4.775.0	3.942.0	46.233.8
Haziran	8.215.3	7.169.6	0.0	1.450.6	443.5	18.254.9	1.562.9	449.5	5.710.7	3.159.9	46.416.9
Eylül	9.574.8	5.056.8	0.0	1.925.0	324.5	22.447.6	1.754.8	522.8	6.175.9	2.898.7	50.680.9
Aralık	11.354.6	9.306.8	0.0	2.601.1	274.1	27.984.1	2.103.2	589.2	7.951.5	3.821.8	65.986.4
1988											
Ocak	11.067.5	10.555.4	0.0	2.619.2	449.1	28.381.6	2.469.1	682.3	7.786.4	4.610.1	68.620.7
Şubat	11.033.3	10.994.1	0.0	2.752.9	403.5	29.484.6	2.414.9	597.1	7.521.7	3.655.3	68.857.4
Mart	11.266.0	10.682.2	0.0	2.601.8	377.0	28.851.8	2.153.4	596.2	8.086.8	3.372.4	68.087.6
Nisan	11.319.0	10.891.1	0.0	2.272.3	318.9	30.085.6	2.094.1	612.6	8.388.6	3.916.6	69.898.8
Mayıs	11.014.0	11.143.7	0.0	2.299.6	324.0	30.089.1	2.215.2	690.0	7.281.7	3.684.0	68.741.3
Haziran	10.999.0	11.129.6	0.0	2.366.7	13.5	33.019.6	2.083.1	711.4	8.440.9	4.576.0	73.339.8
Temmuz	10.481.0	10.660.6	0.0	2.354.0	222.3	33.689.6	2.243.5	1.173.4	8.624.9	4.077.7	73.527.0
Ağustos	11.645.5	10.831.5	0.0	2.514.5	292.5	31.780.7	2.153.7	1.351.2	9.047.9	4.575.6	74.192.9

Not: K.K.T.C'ye T.C.Ziraat Bankası'nca dış kaynak niteliğinde ve Kamu Kredisi şeklinde sağlanan toplam kredi miktarı, yerel banka plasmanlarının daha iyi değerlendirilmesine olanak sağlamak amacıyla, Aralık 1986'dan itibaren bu liste amaçları için T.C.Ziraat Bankası Bilançosundan ihraç edilmiştir.

Tablo 33

İSKONTO SENETLERİ VE BANKALAR PLASMANLARININ SEKTÖREL YÜZDE (%) DAĞILIMI

	Kamu Kurum ve Kuruluşları	Tarım	Taş-ocakçılığı	İmalât Sanayii	Yük Taşımacılığı	Yurtiçi ve Yurtdışı Ticaret	Bina ve İnşaat	Turizm	Şahsi ve Mesleki Borçlar	İskonto Senetleri	Toplam
1984											
Aralık	69.00	9.06	0.01	1.24	0.37	11.30	1.74	0.25	5.40	1.63	100.00
1985											
Aralık	71.50	8.07	0.00	1.23	0.26	9.57	1.03	0.19	5.27	2.88	100.00
1986											
Aralık	25.25	15.16	0.08	4.48	0.57	32.99	2.30	0.42	9.16	9.59	100.00
1987											
Mart	19.96	17.30	0.01	4.69	1.09	34.72	2.75	0.67	10.28	8.53	100.00
Haziran	17.70	15.45	0.00	3.12	0.95	39.33	3.37	0.97	12.30	6.81	100.00
Eylül	18.89	9.98	0.00	3.80	0.64	44.29	3.46	1.03	12.19	5.72	100.00
Aralık	17.21	14.10	0.00	3.94	0.42	42.41	3.19	0.89	12.05	5.79	100.00
1988											
Ocak	16.13	15.38	0.00	3.82	0.65	41.36	3.60	0.99	11.35	6.72	100.00
Şubat	16.02	15.97	0.00	4.00	0.58	42.82	3.51	0.87	10.92	5.31	100.00
Mart	16.55	15.69	0.00	3.82	0.55	42.37	3.16	0.88	11.88	5.10	100.00
Nisan	16.19	15.58	0.00	3.25	0.46	43.04	3.00	0.88	12.00	5.60	100.00
Mayıs	16.02	16.21	0.00	3.35	0.47	43.77	3.22	1.01	10.59	5.36	100.00
Haziran	15.00	15.17	0.00	3.23	0.02	45.02	2.84	0.97	11.51	6.24	100.00
Temmuz	14.25	14.50	0.00	3.20	0.30	45.82	3.05	1.60	11.73	5.55	100.00
Ağustos	15.70	14.60	0.00	3.39	0.39	42.84	2.90	1.82	12.19	6.17	100.00

Not: K.K.T.C.'ye T.C. Ziraat Bankası'nca dış kaynak niteliğinde ve Kamu Kredisi şeklinde sağlanan toplam kredi miktarı yerel banka plasmanlarının daha iyi değerlendirilmesine olanak sağlamak amacıyla, Aralık 1986'dan itibaren bu liste amaçları için T.C. Ziraat Bankası Bilançosundan ihraç edilmiştir.

Tablo 34

BANKALAR TÜRK PARASI MEVDUATLARININ VADELERİNE GÖRE ANALİZİ

Milyon TL

Tarih	Vadesiz Mevduat	İhbarlı Mevduat	Vadeli Mevduat				Toplam Mevduat
<u>1984</u>							
Aralık	16.774.5	168.7			9.505.6		26.448.8
<u>1985</u>							
Aralık	24.666.3	9.2			16.242.7		40.518.2
			Vadeli Mevduat				
			1 Ay Vadeli Mevduat	3 Ay Vadeli Mevduat	6 Ay Vadeli Mevduat	1 Yıl Vadeli Mevduat	
<u>1986</u>							
Aralık	37.135.5	--	2.430.2		1.270.1	21.835.5	62.671.3
<u>1987</u>							
Mart	42.612.0	813.8	3.657.1		2.009.6	27.653.2	76.745.7
Haziran	44.667.3	1.357.4	5.304.4		4.037.8	33.479.1	88.846.0
Eylül	45.883.2	2.085.8	5.531.7		4.584.9	39.689.9	97.775.5
Aralık	55.372.9	1.895.3	6.687.6		3.464.0	44.030.3	111.450.1
<u>1988</u>							
Ocak	55.886.9	2.022.9	6.785.6		3.847.3	44.956.6	113.499.3
Şubat	57.429.3	2.293.4	6.930.5		3.802.4	46.134.0	116.589.6
Mart	60.616.3	303.7	9.418.7		3.980.2	49.292.0	123.610.9
Nisan	61.161.7	107.6	10.255.8		4.826.6	51.850.2	128.201.9
Mayıs	66.234.0	95.1	11.711.3		5.080.4	53.489.2	136.610.0
Haziran	63.473.7	78.0	12.227.0		5.413.2	57.572.0	138.763.9
Temmuz	67.430.1	44.5	12.129.4		6.027.5	60.332.5	145.964.0
Ağustos	69.547.0	36.1	13.345.7		5.969.8	62.418.3	151.316.9

Tablo 35

BANKALAR TÜRK PARASI MEVDUATLARININ NİTELİĞİNE GÖRE ANALİZİ

Tarih	Resmi Mevduat	Ticari Mevduat	Tasarruf Mevduatı	Toplam Mevduat
<u>1984</u>				
Aralık	12.202.6	1.866.7	12.379.5	26.448.8
<u>1985</u>				
Aralık	21.815.4	3.023.6	16.079.2	40.918.2
<u>1986</u>				
Aralık	27.565.7	8.169.3	26.936.3	62.671.3
<u>1987</u>				
Mart	37.872.7	5.074.4	33.798.6	76.745.7
Haziran	37.623.5	7.067.9	44.154.6	88.846.0
Eylül	38.262.6	8.337.6	51.175.3	97.775.5
Aralık	49.057.3	9.812.0	52.580.8	111.450.1
<u>1988</u>				
Ocak	49.760.6	9.931.6	53.807.1	113.499.3
Şubat	50.561.0	10.400.0	55.628.6	116.589.6
Mart	53.818.0	10.694.8	59.098.1	123.610.9
Nisan	53.817.1	11.204.5	63.180.3	128.201.9
Mayıs	57.097.1	12.810.6	66.702.3	136.610.0
Haziran	56.481.0	13.197.3	69.085.6	138.763.9
Temmuz	60.243.8	13.588.0	72.132.2	145.964.0
Ağustos	61.116.1	15.785.5	74.415.3	151.316.9

V. Bölüm

TABLULARIN LİSTESİ

Tabloların Listesi

Sayfa

Tablo 1	Avans ve Reeskont İşlemleri	5-6
" 2	Avans ve Reeskont Borç Bakiyeleri	7-8
" 3	Devletin Kur Hesabında Tutulan Dövizin ABD Doları Karşılığı Olarak Dökümü	11
" 4	Bankaların Bankalar Kurundan Tuttuğu Dövizin ABD Doları Karşılığı Olarak Dökümü	13-14
" 5	Döviz Rezervlerinin Artış Hızı	16-17
" 6	Döviz Tevdiat ve Döviz Mevduat Hesaplarının Cins ve Vadelerine Göre Dökümü	18
" 7	Türk Lirası Mevduatın Artış Hızı	20-21
" 8	K.K.T.C. Merkez Bankası ve Diğer Bankalar Nezdinde Resmî Mevduat	22
" 9	Türk Lirası Mevduat Artış Hızı ile Toplam Plasman Artış Hızının Karşılaştırması	24
" 10	İskonto Senetleri ve Banka Plasmanlarının Dökümü ve Geçmiş Dönemle Karşılaştırması	25
" 11	GSMH'nin Dağılımı ve Sektörel Katma Değerlerin Büyüme Hızları (cari üretici fiyatlarıyla)	29
" 12	GSMH'nin Dağılımı ve Sektörel Katma Değerlerin Büyüme Hızları (sabit üretici fiyatlarıyla)	30
" 13	Kaynaklar - Harcamalar Dengesi	32
" 14	İstihdamın Sektörel Dağılımı ve Nüfus	34
" 15	Hayat Pahalılığı	36
" 16	Hayat Pahalılığının Mal ve Hizmet Gruplarına Göre Dağılımı	37
" 17	GSMH ile Karşılaştırmalı Bütçe Analizi	39
" 18	Karşılaştırmalı Bütçe Özeti	40
" 19	Yıllar İtibarıyla Bütçe Açıkları	41
" 20	T.C.Ziraat Bankası'ndan Sağlanan Kredilerin (faiz hariç) yıllar itibarıyla Dökümü	42
" 21	K.K.T.C.'nin Türkiye ve Diğer Ülkelerle Olan Dış Ticareti	45
" 22	Ülkeler İtibarıyla Dış Ticaret	46
" 23	Dışsatımın Yapısı	47
" 24	Mal Gruplarına Göre Dışalım	48
" 25	Dış Ticaret	49
" 26	Ödemeler Dengesi	51
" 27	Türkiye ve Diğer Ülkelerden Gelen Turistler	52
" 28	K.K.T.C. Merkez Bankası'nın Bilânçosu	54

Tablo 29	K.K.T.C. Merkez Bankası'nın Kâr ve Zarar Hesabı	55
"	30 Bankaların Aktif Özetleri	61
"	31 Bankaların Pasif Özetleri	62
"	32 İskonto Senetleri ve Bankalar Plasmanlarının Sektörel Dağılımı	63
"	33 İskonto Senetleri ve Bankalar Plasmanlarının Sektörel Yüzde (%) Dağılımı	64
"	34 Bankalar Türk Parası Mevduatlarının Vadelerine Göre Analizi	65
"	35 Bankalar Türk Parası Mevduatlarının Niteliğine Göre Analizi	66